

Odgojno-obrazovna uloga obitelji u lokalnoj zajednici

Zahtila, Elis

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:286937>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-05**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

ELIS ZAHTILA

ODGOJNO-OBRAZOVNA ULOGA OBITELJI U LOKALNOJ ZAJEDNICI

Diplomski rad

JMBAG: 0303079891, redoviti student

Studijski smjer: Integrirani sveučilišni Učiteljski studij

Predmet: Obiteljska pedagogija

Znanstveno područje: Područje društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Obiteljska pedagogija

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Marina Diković

Pula, veljača, 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana _____, kandidatkinja za magistricu _____ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom _____

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

Sadržaj

UVOD	6
1. RODITELJSTVO.....	7
1.1. Roditeljski stilovi	7
1.2. Utjecaj obitelji	10
1.3. Pedagoški kompetentan roditelj.....	12
2. POREMEĆAJI U PONAŠANJU DJECE I MLADIH.....	15
2.1. Obitelj i prevencija ovisnosti	16
2.2. Utjecaj lokalne zajednice	17
3. PARTNERSTVO OBITELJI, ŠKOLE I ZAJEDNICE	19
4. MOGUĆNOSTI DJELOVANJA JEDINICE LOKALNE SAMOUPRAVE U PREVENCIJI DRUŠTVENO NEPRIHVATLJIVIH PONAŠANJA	22
4.1. Savjetodavni programi u lokalnoj zajednici	26
4.1.1. Savjetovalište Otvorena vrata za djecu, mladež i odrasle.....	27
4.1.2. Rastimo zajedno	27
4.1.3. Uspješan roditelj – uspješno (sretno) dijete	28
4.1.4. Želim, hoću, mogu drugačije	28
4.1.5. Podržavajuće roditeljstvo	28
4.1.6. Savjetovalište Mama je mama	28
4.1.7. Terapija igrom za roditelje	28
5. MOGUĆNOSTI INFORMIRANJA O RODITELJSTVU.....	29
6. ISTRAŽIVANJE	35
6.1. Svrha rada	35
6.2. Cilj istraživanja.....	35
6.3. Problemi istraživanja.....	35
6.4. Uzorak ispitanika	35
6.5. Instrument.....	37
6.6. Postupak.....	37
6.7. Obrada podataka	37
6.8. Rezultati i rasprava	38
6.8.1. Informiranje o odgoju i načini odgoja djece.....	38
6.8.2. Obitelj i lokalna zajednica	49

ZAKLJUČAK.....	63
LITERATURA	65
Mrežne stranice	67
Popis grafova.....	68
SAŽETAK	69
SUMMARY	70

UVOD¹

Kada roditelji pitaju nestručnjake za savjet vezan uz odgoj djeteta, nerijetko mogu čuti "To sve dođe prirodno", što nije istina. Roditelji se često nemaju i ne znaju kome obratiti za savjet vezano uz odgoj njihova djeteta, što ih vodi do anksioznosti, depresije i sumnje u vlastite sposobnosti. 'Prirodno odgajanje' djeteta može se poistovjetiti s već postojećim obrascem odgoja koji su roditelji usvojili na primjeru svojih roditelja, a koji ne mora nužno biti dobar. Postoje različite vrste stilova roditeljstva kao što su autoritativni, autoritarni, indiferentni i popustljivi. Svaki od njih ima prepoznatljive karakteristike te različito utječe na razvoj ličnosti djeteta što naposljetku može utjecati i na lokalnu zajednicu. S obzirom da svaki stil pokazuje iste posljedice na djecu, od iznimne je važnosti da su roditelji upoznati s njima i osviješteni o uzrocima i ozbiljnim posljedicama određenog načina odgoja. Osim što se određenim načinom odgoja utječe na samo dijete i odnose u obitelji, utječe se i na cijelu lokalnu zajednicu jer odgoj znatno utječe na to hoće li dijete imati poremećaj u ponašanju ili neće te hoće li biti aktivan član te zajednice u budućnosti. Pritom valja istaknuti recipročnu vezu obitelji i lokalne zajednice. Roditelji trebaju adekvatno odgojiti djecu kako bi eventualno pomogli i surađivali u lokalnoj zajednici, a nikako ne odmorili nasiljem, uništavanjem imovine, krađom i sl. Kako bi to bilo izvedivo i kako ne bi došlo do društveno neprihvatljivog ponašanja djece i mladih, lokalna zajednica treba organizirati različite aktivnosti za njih, aktivno uključiti škole te pružiti neki oblik obavezne pedagoške edukacije za roditelje koja je nužna za prevenciju neželjenog ponašanja djece i mladih te za dobrobit obitelji i cijele lokalne zajednice. Roditelji se mogu na različite načine samovoljno informirati o odgoju djece, a većina lokalnih zajednica pruža mogućnost prisustvovanja radionicama za roditelje, no sve to nije obavezno te se stoga informiraju samo oni roditelji kojima je dobrobit djeteta na prvome mjestu.

U ovom diplomskom radu govorit će se o stilovima roditeljstva i njihovim utjecajima na dijete i lokalnu zajednicu, o važnosti suradnje i utjecaju obitelji, škole i lokalne zajednice, savjetodavnim programima u lokalnoj zajednici i mogućnostima informiranja roditelja te će se u istraživačkom djelu iznositi mišljenja roditelja o njihovoj informiranosti i načinima odgoja djece u obitelji, o povezanosti obitelji i lokalne zajednice te upućenost roditelja u aktivnosti podrške lokalne zajednice.

¹ U cijelom se radu, a radi jasnoće i razumljivosti teksta, muški rod upotrebljava kao generički oblik.

1. RODITELJSTVO

Majka i otac jednako su važni i trebali bi biti ravnopravni u odgoju djeteta te se stoga termin roditeljstva sve češće koristi. Ipak, unatoč tome što se danas pod suvremenim ocem podrazumijeva značaj njegove fizičke prisutnosti, nježnosti i spremnosti za zamjenom zaposlene majke, još uvijek je prisutno stereotipno gledanje na ulogu majke, gdje se najviše majka smatra odgovornom radi ponašanja djeteta. Takvo tradicionalno vezanje majčinstva uz brigu i podizanje djeteta vrši jak emocionalni pritisak na majke koje ne vodi instinkt u načinu na koji će odgajati djecu, već je njezin način odgoja uglavnom naučen. Stoga, ne čudi da postoje vješte, manje vješte i nevješte majke. Prema istraživanju Georgea, Kapalna i Maina iz 1985. godine, majčino sjećanje na svoje djetinjstvo i iskustva stečena u tom periodu uvelike utječu na odnos majke prema svom djetetu. Tako su majke čija je slika o djetinjstvu bila uravnotežena i objektivna, podržavale djetetovu samostalnost, majke kojima djetinjstvo nije budilo posebna sjećanja su zanemarivale svoje dijete, a majke čija su sjećanja opširno izražavana, su bila zaokupljena svojom djecom.

Postojeću sliku o načinu odgoja imaju i očevi. Iako su tijekom svojeg odrastanja, muškarci bili manje izlagani danas očekivanim roditeljskim ulogama, očevi su u današnje vrijeme puno aktivniji u ulozi roditelja nego što su to bili nekada te nisu samo financijska potpora. S obzirom na promjene s manjim brojem djece u obiteljima u odnosu na ranije te jednakoj zaposlenosti žena i muškaraca, veća su očekivanja društva u tome da oba roditelja jednako vode brigu o djetetu te su stoga muškarci danas aktivni sudionici u odgoju njihove djece. Umijeće majčinstva stoljećima se temeljilo na gledanje vlastitih majki koje su učile o majčinstvu od svojih majki. Tako se odgoj bazirao na istim temeljima kroz mnoge generacije (Pernar, 2010).

1.1. Roditeljski stilovi

Za svakog roditelja je nužno da ima uspostavljen roditeljski autoritet, ali autoritet nalazimo u različitim varijantama i intenzitetima. Najadekvatnijim roditeljskim stilom smatra se stil autoritativnih roditelja čiji je autoritet demokratičan. Ovi roditelji pružaju puno topline i ljubavi, ali i kontrole. Vode računa o djetetu i njegovom raspoloženju, interesima i sposobnostima, motiviraju djecu, hvale ih i nagrađuju, komuniciraju i provode vrijeme s njima, slušaju ih i uvažavaju bez nužnog inzistiranja na pravu odrasloga kojem se dijete mora slijepo prilagođavati. Nadalje, oni postavljaju jasne i razumne granice kojih se pridržavaju, a koje su od iznimne važnosti te koje djeca

zapravo trebaju i traže. Svim navedenim postupcima uspostaviti će se osjećaj iskrenosti, povjerenja, poštovanja i potrebne odgovornosti te će se ovakav način odgoja pozitivno reflektirati na djetetove osobine te će ona biti samouvjereni, znatiželjni, samostalni i dobrog akademskog uspjeha (Pernar, 2010).

Suprotan autoritativnom stilu je autoritaran stil roditeljstva u kojem roditelji vrše strogi nadzor nad svojim djetetom, imaju puno zahtjeva, stroga pravila, a malo ljubavi, čime razvijaju negativne osobine kod djeteta kao što su agresivnost, sklonost frustraciji, ćudljivost i sl. U ovom stilu roditeljstva komunikacija nije dvosmjerni proces te su zastupljeni postupci nagrade i kazne te nadređenosti i podređenosti. Neadekvatan pristup roditelja prema djeci tako uzrokuje lažno poštovanje, strah, neiskrenost i nepovjerenje što se u konačnici obije roditeljima u glavu (Pernar, 2010). Zaštitničko ponašanje roditelja u kojem se od djeteta zahtjeva da više vremena provodi s roditeljima nego vani s vršnjacima utječe negativno na proces normalne socijalizacije, odrastanja i osamostaljivanja djeteta, te će dijete lakše upasti u loše društvo vršnjaka kojima imponira jer djeluju slobodnije i iskusnije od njega. Dijete će osjećati odgovornost za svoje ponašanje ako je tako odgajan, ali ako prestane postojati zdrava komunikacija između njega i roditelja i zahladi osjećajna vezanost, tada će savjeti, prijetnje, očekivanja i kazne djelovati suprotno te će dijete, iz inata prema roditeljima ili da samom sebi i vršnjacima dokaže da je samostalan i slobodan, učiniti nešto što ne bi smjelo (Sakoman, 2002).

Osim autoritarnog stila, na loše djetinjstvo koje kasnije utječe na razvoj osobina ličnosti osobe, utječe i indiferentan stil roditelja ili tzv. zanemarujući stil roditelja u kojem su roditelji ravnodušni, ne mare za njihovo dijete te pružaju malo ljubavi i podrške. Granica je malo te roditelji često i ne prate poštuju li ih njihova djeca. Kako bi djeca zadobila pozornost svojih roditelja ona postanu neposlušna, zahtjevnija te sklona neprimjerenom ponašanju u društvu (Pernar, 2010). S druge strane, ovdje spadaju i roditelji koji imaju previše povjerenja u svoju djecu te im stoga ne postavljaju granice i ne prate njihov svakodnevni život. To se osobito događa onda kada su djeca uspješna u školi pa roditelji računaju da su svjesna što mogu, a što ne i izvan škole. Takva djeca počinju ranije i češće izlaziti, mogu ostati duže vani, skloniji su zabavi te kako ih roditelji ne kontroliraju, pod znatno su većim rizikom da upadnu u loše društvo i započnu s konzumiranjem droge (Sakoman, 2002).

U današnje vrijeme, smatra se da je najviše zastupljen permisivan/popustljiv stil roditeljstva u kojem roditelji pružaju puno ljubavi i pažnje svojoj djeci, ali postavljaju malo zahtjeva te su im pravila nejasna i uglavnom ih se ne pridržavaju. Naposljetku, djeca postanu nezrela, teško ih je kontrolirati te su često impulzivna i žele da je sve po njihovom (Pernar, 2010). U ovakvim obiteljima upravljaju djeca s roditeljima, a ne roditelji s djecom. Roditelji im odmalena podržavaju zahtjeve za nekom ugodom ili nagradom iako ne postoji poseban razlog za istim, te takva djeca s vremenom razviju mehanizme manipulacije te rade sve što požele. Granice naposljetku postavljaju djeca, a ne roditelji. Najčešće takva djeca imaju kasnije problema u višim razredima osnovne škole jer učenje im ne predstavlja zadovoljstvo na koje su oni navikli, a roditelji više ne žele ili ne mogu preuzeti njihovu odgovornost za školske obaveze kao što su to znali činiti prije. Roditeljsko obećanje nagrada ne utječe na njihovo rješavanje školskih obaveza jer su naviknuti na nagrade te nisu naučeni odgađati potrebu za ugodom i čekati nagradu koja slijedi tek prilikom izvršenja neke obaveze. Kasnije, kada se djeca počnu ponašati bahato i neodgovorno, roditeljima je kasno za uspostavljanje granica, osobito kada ona počnu izlaziti vani i družiti se s vršnjacima (Sakoman, 2002). Takva djeca ako postanu ovisnici, teško se liječe zbog njihovog tipa osobnosti radi kojeg teško prihvaćaju odgovornost, dogovore, potrebne patnje pri odvikavanju i odgode ugone (Sakoman, 2002). Kako bi se izbjegao ovaj stil roditeljstva, osim jasno postavljenih granica kojih bi se roditelji trebali dosljedno pridržavati, prema Juul i Jensen (2010) kako je navedeno u radu Jurčević Lozančić i Kunert (2015), važno je imati i kvalitetan dvosmjerni razgovor, u kojem svaki član obitelji sluša, ali i ima slobodu govoriti o svojim osjećajima, mislima i sl. Na taj način mogu se riješiti nesporazumi, može se raditi na kvaliteti osobnog razvoja i bliskosti obitelji te će roditelji uspješnije objasniti djetetu koje ponašanje se od njega očekuje, a dijete će pritom lakše prihvaćati savjete i usmjeravanja roditelja. S obzirom da se u današnje vrijeme očekuje kompetentno roditeljstvo i djelovanje koje je u najboljem interesu djeteta, roditeljima je potrebno osigurati programe pedagoškog obrazovanja koji bi im u tome pomogli (Jurčević Lozančić i Kunert, 2015).

1.2. Utjecaj obitelji

Postoje mnoge definicije obitelji, a jedna od njih jest da je ona temeljna društvena zajednica u stalnoj interakciji s onime što je okružuje (Maleš i Kušević, 2011, prema Jurčević Lozančić i Kunert, 2015). Uloga roditelja ima posebno značenje u djetetovu životu te bitno utječe na djetetov rast i razvoj, emocionalnu sigurnost, socijalne vještine, akademsko postignuće te cjelokupan odgoj (Klarin, 2006, prema Jurčević Lozančić i Kunert, 2015). Svaki roditelj se više puta suoči s brojnim pritiscima i problemima zbog kojih se često osjeća nesigurno i bespomoćno što se direktno odražava na dijete (Ehrensaft, 2002, prema Jurčević Lozančić i Kunert, 2015). Shaw i Wood (2009) prema Jurčević Lozančić i Kunert (2015) pitaju se kakav će biti svijet budućih naraštaja te na kojim se odgojnim vrijednostima treba bazirati s obzirom da je puno nezadovoljnih roditelja, djece koja se dosađuju i ne prepoznaju prave vrijednosti.

Iz navedenih razloga, ali i brojnih drugih, roditelji bi trebali biti kompetentni za roditeljstvo. Kompetencija pritom podrazumijeva svijest o privremenosti teškoća, ne odustajanje, promišljanje i analiziranje o kritičnim postupcima, praćenje i procjenjivanje odgojnog djelovanja, samoprocjenu, volju za rad na sebi kao roditelju te korištenje raspoloživih resursa za unaprjeđenje roditeljskih kompetencija. Roditelji mogu znatno utjecati na samostalnost i autonomiju djeteta, koja je važna za njihov osjećaj odgovornosti, tako da potiču dijete na introspekciju i promišljanje o svojim postupcima. Pri tom roditelji moraju slušati dijete i nastojati ga razumjeti kako bi se dijete osjećalo vrijednim onakvim kakvim jest, ali opet uvažilo i roditeljevo mišljenje (Ljubetić, 2012, prema Jelenić Aćimović, 2016). Iz odnosa s roditeljima dijete stvara svoja očekivanja i pravila za odnose s drugim ljudima, stoga roditelji imaju veliku odgovornost da kvalitetno čine svoj "posao" (Walsh, 2003, prema Jurčević Lozančić i Kunert, 2015). Kvalitetna komunikacija i odnos između roditelja i djeteta nije važna samo radi djetetovog uspješnog razvoja i odgoja, već i radi pripremanja djeteta za suočavanje s različitim životnim situacijama i izazovima, što je od esencijalne važnosti za svakog pojedinca.

Iako je obitelj glavni zaštitni čimbenik tijekom rasta i razvoja pojedinca, ona nerijetko postaje i glavnim čimbenikom rizika. Unutar obitelji odvija se primarna socijalizacija djeteta koja, bila ona pozitivna ili negativna, utječe na kasnije ponašanje djeteta, tj. čovjeka.

Obiteljski odnosi i rezultati odgoja znatno utječu na to hoće li dijete postati delikvent. Istraživanja pokazuju da je konfliktan odnos između roditelja ili općenito članova obitelji postojao kod svakog 12. preddelikventnog djeteta, a tek kod svakog 148. nedelikventnog djeteta. Također, značajna je prisutnost preddelikventnog ponašanja djeteta kod zlostavljanja, zanemarivanja i općenito nezadovoljavajuće podrške roditelja u njegovom odgoju i obrazovanju. Zanimljivo je da je primjetna neurednost i slabije razvijena higijenska navika kod svakog 4. preddelinkventnog djeteta, kao i slabije razvijena kulturna navika, nepoštivanje drugih i neučtivost. Kod maloljetnika razlikujemo inicijalnu (početnu) i kroničnu (cjeloživotnu) delinkvenciju. Prema istraživanju, kod izrazito dobrih obiteljskih odnosa i skrbi prisutno je 70,1 % inicijalnih delinkvenata i tek 10,7 % kroničnih ekspresivnih delinkvenata. Što znači da će dobre obiteljske prilike dopuštati pojavu inicijalne delinkvencije i sprječavati da ona preraste u kroničnu, dok će loše, pa čak i osrednje obiteljske situacije značajno utjecati na pojavu kronične delinkvencije. Iako delinkventi ne dolaze samo iz loših obiteljskih situacija nego i dobrih, roditeljsko poznavanje važnih čimbenika, metoda i odgojnih postupaka može biti važno i utjecajno za sprečavanje daljnjeg razvoja delinkventne karijere (Obradović, 2014). „U tom smislu centar preventivnog djelovanja pomiče se na socijalno-pedagoški plan edukacije roditelja u primjeni odgovarajućih odgojnih pristupa i postupaka“ (Obradović, 2014:271).

Svaki roditelj zna i vjeruje da je njegov cilj da utječe pozitivno na djecu, potičući ih na odgovornost, vedrinu, motiviranost i suosjećajnost, ali ponekad roditelji zaborave da se i sami trebaju ponašati tako. S obzirom da djeca doživljavaju sebe kroz prizmu obitelji te imaju tendenciju oponašati roditelje, roditelji trebaju preispitati svoje postupke (Brooks i Goldstein, 2005, prema Jurčević Lozančić i Kunert, 2015). Nadalje, što je roditeljev odnos s djetetom bolji te temeljen na prihvaćanju, to će dijete prije usvojiti roditeljske stavove i uvjerenja te neće graditi prijateljstva s vršnjacima na krivim temeljima koji vode do kasnijih problema. Prema tome, već od ranog djetinjstva potrebno je graditi dobar odnos s djetetom, potičući ga na temeljne humane vrijednosti te redovito voditi razgovore o problemima, osjećajima i potrebama djeteta, kako bi pravovremeno dobili odgovore te usvojili ispravne postupke za daljnje životne situacije.

1.3. Pedagoški kompetentan roditelj

Iako je općepoznato da je roditeljstvo uistinu kompleksno i važno te se u suvremenom društvu očekuje da su roditelji dobro informirani o odgoju djece i da imaju određena znanja i vještine, nitko ne priprema roditelje za tu zahtjevnu ulogu (Ljubetić, 2007, prema Jurčević Lozančić i Kunert, 2015).

Kompetentnim roditeljem se smatra onaj roditelj koji se dobro osjeća kao roditelj te ima kontrolu nad svojim roditeljstvom i odnosom s djetetom. On razmišlja o odgoju svojeg djeteta te radi na njemu (Milanović i sur., 2000, prema Jurčević Lozančić i Kunert, 2015). Također, pedagoški kompetentan roditelj svjestan je koliko je važna kvaliteta obiteljske interakcije i odnosa s djetetom kako bi se ostvarilo zadovoljstvo, sigurnost i uspješnost djeteta, ali i roditelja (Ljubetić, 2007, prema Jurčević Lozančić i Kunert, 2015).

Kako navodi Pernar (2010), prema rezultatima brojnih istraživanja iz kognitivnog i socijalnog razvoja te znanjima iz teorije socijalnog učenja, postoji šest osnova za dobar odgoj, a to su: uvažavanje razvojne spremnosti djeteta, pokazivanje ljubavi i poštovanja prema djetetu, prevlast nagrade i pohvale nad kaznom i frustracijom, postavljanje jasnih, dosljednih i smislenih pravila, uspostavljanje otvorene komunikacije i razumno davanje slobode djetetu po pitanju samostalnosti i preuzimanja odgovornosti. Kod uvažavanja razvojne spremnosti djeteta, roditelji trebaju biti svjesni psiholoških i fizioloških sposobnosti djeteta te izbjegavati učiti dijete vještinama koje su previše komplicirane s obzirom na njegovu dob. Nadalje, kada se dijete ponaša neprimjereno roditelji ih većinom stavljaju u kaznu, koja najčešće nema učinka jer dijete uglavnom ne razumije njezinu svrhu te ono može imati kontra učinak na djetetovo ponašanje. Ponekad su kazne nužne, ali onda one moraju uslijediti odmah nakon neželjenog ponašanja djeteta te trebaju biti praćene obrazloženjem.

Većina roditelja čini grešku da prilikom uočavanja neprimjerenog dječjeg ponašanja komentira cjelokupnu ličnost djeteta umjesto samo trenutnog određenog ponašanja (Pernar, 2010). Takav pristup prema djetetu može dovesti do pogoršanja njegova ponašanja jer će ono smatrati da ono dobro što čini nije važno ni primjetno te da stoga nema razloga biti dobro i poslušno. Prilikom komentiranja svakako treba izbjegavati negativne pridjeve jer ono utječe na djetetovu sliku o sebi. Isti princip vrijedi i za nagrade i pohvale. Ukoliko roditelji pohvale dijete, poklone mu pažnju te

primjećuju i obaziru se na lijepo ponašanje, dijete će to upamtiti, biti sretno te će nastojati ponoviti ponašanje koje je bilo pohvaljeno ili nagrađeno. Pritom treba voditi računa o tome da se i dalje uočava djetetovo lijepo ponašanje koje će se pohvaliti, ali u realnoj dozi. Princip je u pravilu isti i kod odraslih, svi ćemo kada dobijemo kompliment biti sretni i nastojati i dalje njegovati ili ponavljati ono za što smo bili pohvaljeni (Palmano, 2006).

Treba imati na umu da djeca uče brže ako im se pristupi komunikacijom te im se objasne posljedice za njihove postupke. Na taj način stvara se kvalitetna komunikacija između roditelja i djeteta i održava se uzajamno poštovanje. Na odgoj djeteta uvelike utječe i međusobni odnos roditelja te njihov odnos prema djeci. Važno je da je kod roditelja prisutno obostrano pokazivanje ljubavi i poštovanje, koje će dijete prepoznati i s kojim će se identificirati. Istovjetno s time, ukoliko je prisutno nasilje u obitelji, utoliko će ono dovesti do raznih negativnih osjećaja kod djeteta. Otvorena komunikacija je također jako važna stavka u odgoju jer omogućava uspostavu povjerenja na temelju samootvaranja, uključivanja djeteta u važne razgovore i obiteljske odluke te aktivnog slušanja. Posljednja, ali ne i manje bitna stavka, odnosi se na davanje razumne razine slobode u djetetovom izboru. Važno je da roditelji podržavaju samostalnost izbora djeteta te da im pritom ne nameću vlastite interese. Pritom treba uzimati u obzir da posljedice njegova izbora nisu opasne (Rosić, 2005). Kako bi roditelji uspostavili uspješnu komunikaciju s djetetom, važno je da imaju razvijenu socijalnu kompetenciju koja podrazumijeva empatiju, toleranciju, kooperativnost, ustrajnost, osjećaj odgovornosti, kontroliranje nasilnog ponašanja, poticanje osjećaja vrijednosti te pozitivne slike o sebi. Time će djeca na lakši način naučiti kontrolirati svoje ponašanje te će kopirati ponašanje roditelja (Mlinarević i Tomas, 2010).

Pedagoški kompetentan roditelj stalno je usmjeren na proširivanje svojeg postojećeg znanja, vještina i stavova te stjecanja novog znanja vezanog uz djecu, odgoj i njegove humane vrijednosti. Dakle, roditelji bi trebali stalno učiti, ali i osigurati povoljno okruženje i okružje kako bi i dijete moglo učiti. S druge strane, jasni znakovi roditeljske nekompetencije su: nesigurnost, loš odnos s djetetom, neznanje te doživljaj roditeljstva kao tereta. Iako je suvremeni način života ubrzan, roditelji se trebaju prilagoditi djetetovom načinu života jer nestrpljenje, nedostatak pažnje, nepoznavanje i nerazumijevanje razvojnih i individualnih potreba djeteta slabi

odgojnu funkciju obitelji (Juul i Jensen, 2010, prema Jurčević Lozančić i Kunert, 2015).

S obzirom da je pozitivno roditeljstvo, roditeljstvo u najboljem interesu djeteta, roditelji su dužni uložiti svoje vrijeme i energiju u pedagoško obrazovanje i djelovanje, a društvo bi im pritom trebalo pružiti podršku pomoću različitih oblika pedagoškog obrazovanja (Jurčević Lozančić i Kunert, 2015). Kako bi se osigurao sustavan način kvalitete roditeljstva te se pritom pridonijelo zaštiti prava djeteta, Kušević (2009, prema Jurčević Lozančić i Kunert, 2015) ističe mogućnost dobivanja licencije za roditeljstvo, imajući na umu kompleksnost roditeljstva te smatrajući da bi roditeljstvo trebalo biti privilegija koja se stječe na temelju pedagoških kompetencija, a ne biološkog prava.

Pojam obrazovanja roditelja podrazumijeva sve specifičnosti unutar oblika i strategija rada s njima, a program obrazovanja roditelja naglašava djelovanje u praksi (Stričević, 2011, prema Jurčević Lozančić i Kunert, 2015). Neovisno o profesiji i općoj kulturi, svim roditeljima je potrebno pedagoško obrazovanje, koje čini prvi korak prema roditeljskoj pedagoškoj kompetenciji, nakon kojeg slijedi i djelotvorna primjena znanja u praksi (Ljubetić, 2007, prema Jurčević Lozančić i Kunert, 2015). Također, u današnjem društvu naglašena je potreba za pedagoškim obrazovanjem roditelja jer se roditelji suočavaju s brojnim novonastalim situacijama s kojima se nisu prethodno imali prilike susresti (Jurčević Lozančić i Kunert, 2015).

S obzirom da je primarna uloga obrazovanja maksimalno razvijanje djetetovih potencijala poticanjem njegova rasta i razvoja, pedagoška edukacija trebala bi biti obavezna i namijenjena svim roditeljima, i to s početkom trudnoće pa na dalje (Maleš, 1995, prema Jelenić Aćimović, 2016).

2. POREMEĆAJI U PONAŠANJU DJECE I MLADIH

Poremećaji u ponašanju djece i mladih sve su češća pojava na koju je važno pravovremeno reagirati jer se uglavnom razvijaju postupno od blažih, manje ometajućih i primjetnih prema težim i opasnijim poremećajima koji naposljetku utječu i na lokalnu zajednicu. Prema Mahmutović (2015) poremećaje u ponašanju možemo definirati kao sve biološke, psihološke i socijalne geneze koje djeluju na individuu te negativno djeluju na njegovu aktivnost i reaktivnost, ali i na druge pojedince koji ga okružuju. Pritom, bilo koji utjecaj koji povećava mogućnost pojavljivanja takvog ponašanja i njegova ozbiljnog napredovanja, nazivamo rizičnim čimbenicima. S obzirom na složenost pojma poremećaja u ponašanju, ono možemo pronaći pod raznim drugim imenima kao što su: rizično, devijantno, neprihvatljivo, asocijalno, antisocijalno, kriminalno ponašanje i dr. (Bašić, Koller-Trbović i Uzelac, 2004, prema Mahmutović, 2015).

Višestruki rizični čimbenici koji utječu na pojavu poremećaja u ponašanju djece i mladih su: dječja prisutnost nasilju, malo vremena provedeno s roditeljima, slaba roditeljska kontrola, veća zaposlenost oba roditelja, više samohranih roditelja te malo stručnjaka u zajednici koji pomažu učiti socijalne i emocionalne vještine kod djece (Janković i Bašić, 2001). Obradović (2014) ističe i povijest kriminaliteta roditelja, roditeljsko zanemarivanje djeteta, slab nadzor nad ponašanjem i društvom djeteta te nedostatak usmjeravanja djeteta, pogrešno provođenje discipline, izloženost devijantnim uzorima i ranim utjecajem okoline te afektivan odnos između djeteta i roditelja s malom količinom ljubavi i topline te izraženim neprijateljstvom.

Prema Mahmutović (2015) obitelj se smatra osnovnim socijalnim izvorištem antisocijalnih poremećaja kojim se krše pravila i zakoni društva. Već je od samog rođenja važno da roditelji pruže djetetu osjećaj sigurnost i privrženosti kako bi ono razvilo samopoštovanje i empatiju prema drugima, koja je ključna kako bi se izbjegao antisocijalni poremećaj ličnosti. Ono je važno razvijati tijekom cijelog života, ali osobito već u prve tri godine života.

Ispostavilo se da često prakticiranje šest oblika ponašanja predstavljaju preddelinkvenciju koja će prerasti u ozbiljnu delinkvenciju, a to su: ometajuća ponašanja u razredu, problemi s nastavnicima i izazivanje nastavnika, problemi s vršnjacima, sklonost laganju i prevari te konzumacija alkohola i/ili droge. Na djetetov

ishod ne ovisi samo mjera rizika unutar njega i njegova okruženja, već i mjera zaštite te interakcija svih čimbenika. Zaštitni čimbenici štite od negativnih ishoda prilikom izlaganja riziku, tako što smanjuju utjecaj rizika te utječu na način na koji će pojedinac reagirati na rizik. Oni uključuju karakteristike temperamenta osobe, vrijednosti i vještine te otvorenost prema životnim prilikama (Obradović, 2014).

2.1. Obitelj i prevencija ovisnosti

U današnje vrijeme kada su droge lako dostupne te je ovisnost o drogama globalni zdravstveni i socijalni problem, od iznimne je važnosti da roditelji znaju posljedice svojih odgojnih postupaka te mogućnosti kojima mogu utjecati na dobro donošenje djetetovih odluka (Sakoman, 2008). Konzumacija droge najčešće je lanac koji vodi do krize suvremenog društva, obitelji, temeljnih društvenih vrijednosti te početka ili porasta kriminala (World drug Report, 2009, prema Ivandić Zimić, 2011). Prema istraživanjima, niz bio-psiholoških i socioloških čimbenika u međusobnom djelovanju zaštitnih i rizičnih čimbenika dovodi do pojave ovisnosti o drogama (Kušević, 1987, prema Klarin, 2002). Razina mogućnosti za socijalnu prilagodbu smatra se osnovnim psiho-socijalnim čimbenikom jer uzrokuje stres na koji mladi ne znaju adekvatno odgovoriti ili nemaju socijalnu podršku (Vulić Prtorić i Macuka, 2004, prema Ivandić Zimić, 2011).

Život je ispunjen usponima i padovima te djeca toga trebaju biti svjesna i imati dobar primjer roditelja i njihovog načina suočavanja s frustracijom, psihičkom napetosti, nesanicama, depresijom i slično. Osim važnosti primjera koji roditelji pokažu djeci svojim vlastitim ponašanjem, važan je i način odgoja koji započinje unutar obitelji od najranijeg djetinjstva (Sakoman, 2002). Prema Ivandić Zimić (2011) od ostalih psihosocijalnih čimbenika ističu se: rani poremećaj u ponašanju, loš školski uspjeh, agresivno i impulzivno ponašanje, povučенost te druženje s vršnjacima ovisnicima. Također, veliki poticaj predstavljaju i neke osobine ličnosti poput niskog samopoštovanja i tolerancije na frustracije, depresivnost te osjećaj krivnje i narcisoidnosti (Kušević, 1987, prema Ivandić Zimić, 2011), a kako je navedeno u radu Ivandić Zimić (2011), premala društvena pozornost, loša kaznena politika, laka dostupnost droge te okruženje koje promiče i dopušta njezinu konzumaciju, smatra se najznačajnijim kulturno-sociološkim čimbenicima. S povećanjem dostupnosti droga, ovisnici ne postaju samo oni koji su skloni asocijalnom ponašanju te potječu iz

problematičnog obiteljskog i socijalnog okruženja, već i ostali pojedinci iz drugih društvenih slojeva i "normalnih" obitelji.

S obzirom da ulaskom djece u tinejdžersku dob opada utjecaj obitelji, a jača utjecaj vršnjaka i društva, roditelji trebaju znati da bi se stavovi o psihoaktivnim sredstvima (duhan, alkohol, droge, psihoaktivni lijekovi) trebali prenijeti djeci prije ulaska u pubertet te da je moguće smanjiti utjecaj društva i način biranja društva uz kontinuirano dobar način odgoja i kvalitetnu komunikacijom koja će ih podučiti samokontroli. Iako je i samopotvrđivanje pred vršnjacima jedan od razloga djeteta za korištenjem sredstava ovisnosti, početno uzimanje droga uglavnom je povezano s problemima u procesu odrastanja te je tako najbolja zaštita od zlouporabe sredstava ovisnosti upravo kvalitetna i funkcionalna obitelj.

„Nažalost, mnoga djeca ni kriva ni dužna imaju roditelje koje za takav kvalitetan odgojni rad nitko nije osposobio ili se radi o osobama koje i same pokazuju sklonost vrlo rizičnom, pa i bolesnom načinu ponašanja“ (Sakoman, 2002:8). Intenzitet ugode prilikom uzimanja droge bit će veći kod onih mladih koji su depresivni, frustrirani, zanemarivani, imaju lošu sliku o sebi, doživjeli su neki oblik nasilja ili imaju razloga prkositi svojim roditeljima. Takve osobe najčešće postaju ovisnici. Kada ovisnik primijeti da je postigao toleranciju na drogu, odnosno da mu je potrebno uzimati veću količinu sredstava da bi postigao željeni učinak, započinju i financijske teškoće ovisnika koje nerijetko vode do remećenja javnog reda i mira te negativnog utjecaja na lokalnu zajednicu. Kako bi zadovoljio svoje ovisničke potrebe na dnevnoj bazi, ovisnik će početi otuđivati stvari i novac u obitelji, a kada se obitelj počne suprotstavljati ili ono nije dovoljno, slijede razni oblici krađa izvan obitelji, preprodaja droga i drugi oblici kriminala (Sakoman, 2002). Upravo iz tih razloga važno je probuditi svijest o ovom problemu te organizirati kvalitetne programe prevencije i liječenja, koji će aktivno uključivati lokalnu zajednicu, školu te naročito obitelj.

2.2. Utjecaj lokalne zajednice

S obzirom da je obitelj osnova cjelokupnog društva te je kao takva bitna u lokalnoj zajednici, lokalna zajednica bi se trebala u odgovarajućoj mjeri posvetiti obiteljima i njihovim potrebama jer se unutar lokalne zajednice zadovoljavaju sve osnovne potrebe čovjeka te se vrši razna interakcija (Janković i Bašić, 2001).

Osim obitelji i vršnjaka, važna je i lokalna zajednica koja se smatra rizičnim čimbenikom antisocijalnog ponašanja i drugih poremećaja kod djece i mladih. Istraživanja pokazuju da kod ozbiljnih maloljetničkih delinkvenata prepoznatih od strane policije i suda, tek polovina (48 %) ima lošu ili vrlo lošu obiteljsku situaciju, a ostali dio ima osrednji, dobar ili čak vrlo dobar odnos s roditeljima. Prema tome, gledanje na delinkventa kao nužno produkta loših obiteljskih odnosa i skrbi je stereotip. Ipak, ono ne umanjuje činjenicu da se nedostatkom obiteljske kvalitetne skrbi i prisutnošću loših obiteljskih situacija značajno utječe na težinu i intenzitet delinkventnog ponašanja. Tako se problem maloljetničke delinkvencije ne javlja samo radi obiteljskih neprilika, već i radi vršnjaka te nedovoljno prisutnih atraktivnih načina provođenja slobodnog vremena. Pridoda li se tome nesankcioniranje primjetnog rizičnog ponašanja djeteta u školi, neadekvatan socijalno-pedagoški tretman i izostajanje socijalne kontrole nad takvim ponašanjem u lokalnoj zajednici, preventivni programi se ne mogu odnositi samo na obitelj, već i na aktivnosti i mjere na razini lokalne i gradske zajednice. Tako bi se u lokalnim zajednicama trebala podignuti svijest o navedenom te osigurati i razviti osjećaj pripadnosti i prijateljstva te stvoriti povoljne uvjete za provođenje slobodnog vremena mladih. Također, trebalo bi težiti eliminiranju nepovoljnih ekoloških utjecaja jer delinkventi statistički značajnije žive u nepovoljnim uvjetima i lokacijama stanovanja što se ispostavilo da može utjecati na nepovoljne obiteljske odnose, a samim time i na skrb o djetetu.

Lokalna zajednica objedinjuje većinu najvažnijih potencijalno rizičnih čimbenika, ali i protektivnih čimbenika u smislu uspješne prevencije i suzbijanja poremećaja u ponašanju i njihovih posljedica. Pritom važnu ulogu imaju resursi zajednice od načina kulture stanovanja, kvalitete odgojno-obrazovnih ustanova i raznih službi do ponude različitih aktivnosti i organizacije javnog prijevoza za kulturalne, zabavne, sportske i rekreacijske aktivnosti. Lokalna zajednica bi tako trebala voditi računa o navedenome, kako bi djeca kvalitetno provodila svoje neslobodno i slobodno vrijeme te iskoristila svoje potencijale jer upravo o djeci i mladima ovisi daljnji razvoj određene zajednice te tako i društva u cjelini (Obradović, 2014).

3. PARTNERSTVO OBITELJI, ŠKOLE I ZAJEDNICE

S kvalitetnim suradničkim odnosom obitelji, škole i zajednice, djeci i mladima se ne ostavlja mnogo neorganiziranog i nesigurnog prostora koji može voditi do pojave rizičnog ponašanja. Svim stranama je u cilju osigurati pozitivan obrazovni i socijalni ishod za dijete te je takav ishod naposljetku koristan i samim partnerima (Ellis i Hugues, 2002, prema Kranželić i Ferić Šlehan, 2008). Longitudinalna istraživanja (Miedel i Reynolds, 1999, prema Hill i Taylor, 2004) pokazuju da roditeljsko uključivanje u školske aktivnosti bitno utječe na akademsko postignuće, socijalne kompetencije djece i mladih, ali i na bolje vještine roditelja. Uključivanje roditelja koje se posebno ističe je: organiziranje i nadzor nad djetetovim vremenom, pomoć s domaćim zadaćama te zainteresiranost i razgovor o školi (Finn, 1998, prema Carter, 2002). Prema rezultatima projekta „Zajednice koje brinu kao modeli prevencije poremećaja u ponašanju“, McMahon, Browning i Rose-Colley (2001) kako je navedeno u radu Kranželić i Ferić Šlehan (2008) nužno je raditi na stvaranju odnosa poštovanja i povjerenja kako bi partnerstvo škole i zajednice bilo kvalitetno te poboljšalo zdravlje i sigurnost djece u zajednici.

Epstein (2002), kako je navedeno u radu Kranželić i Ferić Šlehan (2008), predlaže okvir za uključivanje roditelja u aktivnosti škole kako bi se unaprijedilo partnerstvo škole, obitelji i zajednice. Programi koje okvir uključuje su:

1. Roditeljstvo – pomoć roditeljima u njihovim vještinama u radu s djetetom, razumijevanju procesa razvoja djeteta te poticanja pozitivnog ozračja unutar obitelji što će povoljno djelovati na djetetovu podršku. Pritom je potrebno osigurati da i škola razumije obitelj.
2. Komunikacija – rad na učinkovitom obliku dvosmjerne komunikacije. Učitelji su dužni prenositi informacije o procesu učenja te učenikovom napretku.
3. Volontiranje – potruditi se angažirati i uskladiti rasporede programa i aktivnosti učenika kako bi se obitelj uključila kao volonter ili publika.
4. Učenje kod kuće – angažiranost roditelja prilikom obavljanja obrazovnih aktivnosti s djecom (pisanje domaćih zadaća, učenje i sl.)
5. Donošenje odluka – sudjelovanje roditelja u donošenju odluka važnih za školu (Vijeće roditelja i sl.).

6. Suradnja sa zajednicom – koordinacija resursa i institucija za obitelji, učenike i škole sa poslovnim te omogućavanje raznih programa i aktivnosti za zajednicu.

Programi i sustavi prevencije pružaju bolje rezultate ako školsko okruženje ima koordiniranu suradnju s ostalim službama u zajednici (Weissberg i Greenberg, 1998 prema Bierman, 2003). S obzirom da sve tri strane imaju zajednički interes, a to je dobrobit djeteta te njegovo razvijanje u pametnog, odgovornog i sposobnog člana društva, trebali bi više raditi na svojoj suradnji i tako doprinositi boljem društvu (Kranželić i Ferić Šlehan, 2008).

Suradnja roditelja i škole, također je važna za ostvarivanje pozitivnog rezultata u odgoju i obrazovanju djeteta jer omogućuje spremnost roditelja na pružanje pomoći i podrške, vjerovanje djeteta da može zatražiti pomoć od roditelja, veću motivaciju za učenjem i samopoštovanje djeteta, doživljaj nastavnika kao važne osobe, smanjivanje problema u ponašanju te u konačnici bolji uspjeh učenika. Roditelji i učitelji imaju zajednički interes, a to je dobrobit djeteta te je stoga jako važno da surađuju i uvažavaju jedni druge (Nikčević-Milković, 2008).

Prema istraživanju Bileta (2015), u školama se provode brojne razne aktivnosti i mjere prevencije rizičnog ponašanja koje se planiraju na početku školske godine u okviru godišnjeg plana i programa rada škole. Ispitani pedagozi pritom najviše spominju programe koje provode s djecom, poput: Trening životnih vještina; MAH – Mogu ako hoću; PIA – Prevencija i alternativa; CAP program prevencije nasilja; program Prekini lanac, projekt – Za sigurno i poticajno okruženje u školama; Zdrav za pet; Male kreativne socijalizacijske skupine i slično. Ti programi koje najviše navode pedagozi, provode se tijekom cijele školske godine, ali samo s djecom, a ne i s roditeljima koji su i dalje važni u djetetovom životu i imaju veliki utjecaj na njih. Pedagozi često spominju i individualni rad s djecom već postojećeg rizičnog ponašanja, no treba se zapitati kako djelovati preventivno da do tog ponašanja ni ne dođe.

Kada već dođe do neprihvatljivog ponašanja, teško je i roditeljima i stručnjacima u radu s njima, a nerijetko su takva djeca osuđivana i odbačena od strane odraslih, ali i svojih vršnjaka (Vladović, 2012, prema Bileta, 2015). Na temelju navedenog, Bašić (2012) kako je navedeno u radu Bileta (2015) postavlja pitanje jesu li škole poduzele moguće mjere za razvoj svih učenika, ili su usmjerene samo na problematičnu djecu kako bi poboljšali njihovo ponašanje koliko mogu. Prevencijsko djelovanje rizičnog

ponašanja djece prepoznaje se i u samom *Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* (2022).² U 67. članku ističe se dužnost školskih ustanova za ostvarenjem uvjeta za mentalni, fizički i socijalni razvoj učenika, osiguranje uvjeta za uspješnost u učenju, briga o zdravstvenom stanju učenika i njegovoj sigurnosti te praćenje pojava socijalnog problema kod učenika, sprječavanje neprihvatljivih oblika ponašanja i poduzimanje mjera za otklanjanje uzroka i posljedica te vođenje evidencije o takvom obliku ponašanja i pružanje savjeta učenicima. Obitelji i škole dužne su odgajati djecu i mlade temeljem normativne osnove kao što je ovaj Zakon. Prema istraživanjima, najbolja učinkovitost preventivnih programa za rizično ponašanje djece je među djecom osnovne škole, gdje su uočene pozitivne promjene (Bileta, 2015).

Utvrđeno je da postoji bitna razlika u stajalištima lokalne zajednice po pitanju podrške roditeljstvu, u skladu s kojima onda te zajednice reagiraju i planiraju. „Dok sredine sa slabije razvijenom mrežom usluga za roditelje, djecu i obitelji podršku roditeljstvu vide ponajprije kao „pomoć“ roditeljima u nepovoljnim okolnostima, sredine s razvijenim uslugama podršku roditeljstvu shvaćaju u kontekstu razvoja i kvalitete života obitelji i zajednice, a novac uložen u roditeljstvo kao rano ulaganje koje dovodi do poželjnih razvojnih ishoda, poboljšava kvalitetu života čitave zajednice i nosi višestruke uštede prevencijom nepoželjnih ishoda" (Pećnik i Dobrotić, 2013, prema Pećnik i Dobrotić 2019:134).

S obzirom da je suvremena zadaća škole pomoći roditeljima u postizanju uspješnijeg i boljeg roditeljstva, osim formalnih oblika suradnje sve više se organiziraju neformalni oblici suradnje poput zajedničkih projekata, humanitarnih akcija, ali i nekog oblika radionica u okviru preventivnog djelovanja, čime se unaprjeđuje preventivna djelatnost škole, ali i zajednice (Bileta, 2015).

² Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/317/Zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-osnovnoj-i-srednjoj-%C5%A1koli> (15.2.2023.)

4. MOGUĆNOSTI DJELOVANJA JEDINICE LOKALNE SAMOUPRAVE U PREVENCIJI DRUŠTVENO NEPRIHVATLJIVIH PONAŠANJA

Prema Janković i Bašić (2001) nije dovoljno samo pratiti i procijeniti pojavu poremećaja u ponašanju djece i mladih u svrhu potrebe za prevencijama i intervencijama, već su potrebni osnovni preventivni postupci. Tako su Janković i Bašić (2001:23) objasnili da „ako se prevenciju poistovjeti s "cjepivom", a to je moguće, valja se pitati koga treba "cijepiti", koji su to koje treba "cijepiti", kada se treba "cijepiti", gdje se oni nalaze te koja "cjepiva" treba upotrijebiti.“ Kako bi se ono ostvarilo, nije dovoljno samo reagirati na već prisutne probleme, onda kada se oni već stvore, već je potrebno poput "cjepiva" reagirati preventivno tako da se smanji broj navedenih problema ili da uopće ne dođe do njih. Naravno, dobro je imati programe poput STOP programa koji prilikom pojave neprimjerenog ponašanja djeluje učinkovito, ali još je važnije utjecati na to da do takvog ponašanja ni ne dođe kako bi se otklonile brojne posljedice takvog ponašanja. Stop programom nastoji se zaustaviti neprihvatljivo ponašanje maloljetnika kroz aktivnosti humanitarnog rada, savjetovanja i/ili treninga socijalnih vještina te na taj način preuzimaju odgovornost za svoje postupke. Kroz takav oblik suradnje, maloljetnik shvaća da može kvalitetnije ispuniti svoje slobodno vrijeme te biti koristan u svojoj lokalnoj zajednici. Pritom postiže osjećaj prihvaćanja i vrijednosti kroz rad za zajednicu ili ljude u njoj. Zanimljivo je i dobro da su i roditelji uključeni u program te dobivaju adekvatnu pomoć u ostvarivanju svoje roditeljske uloge, ali su i dužni nositi se s očiglednim pogreškama u odgoju. Iako je program 2014. godine dobio nagradu za sigurnost u lokalnoj zajednici u Hrvatskoj, on se provodi samo na području Zagreba i Velike Gorice te su zahtjev za njim predali i Varaždin i Čakovec (Cajner Mraović, Vuić i Kujundžić, 2018).

Zašto ne bismo reagirali preventivno? Jedan od mogućih i potrebnih "cjepiva" po pitanju toga, svakako je uvođenje škole za roditelje ili neki drugi oblik pedagoške edukacije. Prema Keresteš i sur. (2017) u 2008. godini Republika Hrvatska se uključila u program za podršku roditeljstva Rastimo zajedno i Rastimo zajedno Plus Vlade RH i UNICEF-a, gdje se kroz sustav predškolskog odgoja i obrazovanja roditeljima omogućuje pružanje održivih, dostupnih, besplatnih, i ono najvažnije – isplativih usluga podrške roditeljstvu. Ono se ostvarilo u cilju ostvarivanja roditeljskog prava na dobivanje odgovarajuće podrške u njihovoj ulozi te samim time

ostvarivanjem djetetovih prava da odrasta u zdravom, podržavajućem obiteljskom okruženju. Program se smatra najobuhvatnijim za podršku roditeljsku u RH te je u skladu s pravnim i strateškim dokumentima na međunarodnoj i državnoj razini, a u njemu je naglasak na simulaciji radionica i praktičnim aspektima provedbe. Roditelji koji su prisustvovali u programu ocijenili su zadovoljstvo s djelotvornošću programa s visokim ocjenama. Program je utjecao pozitivno na samopouzdanje roditelja, strpljenje, bolje reakcije djeteta na postavljanje granica, poboljšan pristup i komunikaciju između roditelja i djeteta, rjeđe ispade bijesa, lakše postizanje dogovora te kvalitetnije provedeno zajedničko vrijeme, te tako 67,6 % roditelja primjećuje promjene kod svoje djece. Zanimljivo je da su pritom roditelji izjavili da su poteškoće s kojima su se susreli vezane uz implementaciju naučenog u okolini koja nije prisustvovala u programu. I to čak 58,5 % u bliskoj okolini (partner) i 53,2 % u daljoj okolini (obitelj i prijatelji). Dakle, dolazimo do još jednog zaključka i činjenice da bi pedagoško obrazovanje svakog roditelja pojedinca trebalo biti obavezno. Naglasak je svakako na zajedničkom pohađanju programa roditelja djeteta kako bi se roditelji usuglasili u svojim odgojnim postupcima. Zanimljivo je i da roditelji koji su prisustvovali u programu iskazuju potrebu za novim radionicama i savjetovanjem, a tek 7 % roditelja izjavljuje da nema više potrebe za podrškom (Keresteš i sur., 2017).

S obzirom na navedeno možemo zaključiti da, ili programi Rastimo zajedno i Rastimo zajedno Plus nisu obuhvatili sve potrebne mjernice, ili je potrebno pratiti razvojne promjene djeteta i u skladu s time pravovremeno (a opet preventivno) provoditi radionice i edukacije za roditelje. Kako bi se one odvijale pravovremeno, najbolje bi bilo da se one održavaju prema određenoj dobi djeteta i razini odgoja i obrazovanja. Program se pokazao i iznimno isplativim s obzirom da su se koristili postojeći stručnjaci predškolskih ustanova te socijalne skrbi, ali oni za to nisu dobivali nikakve naknade što je uzrokovalo nezadovoljstvo (Keresteš i sur., 2017). S obzirom da se s prisutnošću i jačanjem tehnologije pojavila potreba za uvođenjem novih područja za radom, imajući na umu važnost ispravnog odgoja djeteta (pojedinca) te potrebu za prevencijom sveprisutnog poremećaja u ponašanju djece i mladih, u budućnosti je potrebno ozbiljno razmatrati otvaranje novih radnih mjesta za pedagoge koji će se posvetiti programima za pedagoško obrazovanje roditelja.

Nažalost, nakon veljače 2016. godine Agencija za odgoj i obrazovanje (AZOO) ne financira edukaciju novih stručnjaka za praćenje zahtjeva programa Rastimo zajedno

i Rastimo zajedno Plus zbog nedostatka financijskih i kadrovskih resursa, takvog programa koji nije u skladu s uobičajenim programima AZOO-a te zbog suradnje s roditeljima koja je bez stvarnih obaveza i operacionalizacije. Prema evaluaciji programa, predlažu se 4 moguća modela implementacije programa, od kojih se preporučuje 4., a to je obavezan model pri kojem je program potpuno obavezan za roditelje, provoditelje i ustanove.

Zanimljivo je da je pritom istaknuta preporuka Vijeća Europe iz 2006. godine po kojoj su predložene mjere bazirane na 'slobodnom izboru roditelja, osim onda kada vlasti trebaju intervenirati u svrhu zaštite djeteta (Keresteš i sur., 2017). Treba uzeti u obzir godinu kada je izdana preporuka te činjenicu da se u posljednjih 17 godina mnogo toga promijenilo po pitanju zaštite dječjih prava te je veća osviještenost i potreba za očuvanjem istih (De Coster i sur., 2012). Također, prema toj preporuci jasno je da se ne radi o prevenciji štete, nego pokušaju da se popravi već počinjena šteta po djeteta što se kosi s Konvencijom o pravima djeteta (1989) i njezinim temeljnim načelima:

„Djeca imaju pravo na život i razvoj u svim vidovima života, uključivši tjelesni, emotivni, psihosocijalni, kognitivni, društveni i kulturni.“ i „Pri donošenju svih odluka ili izvršenju postupaka koji utječu na dijete, ili na djecu kao skupinu, najvažnija mora biti dobrobit djeteta. To se odnosi kako na odluke koje donose vladina, upravna ili zakonodavna tijela, tako i na odluke koje donosi obitelj.“

Također, u *Konvenciji o pravima djeteta* navedena su i zaštitna prava koja osiguravaju zaštitu djeteta, među kojima se ističe i pravo na zaštitu od droga, alkohola i duhana.

Iz navedenog možemo zaključiti da, kako bi djeca ostvarila svoje pravo, potrebno je da roditelji znaju faze djetetova razvoja i potreba te načine na koje će ispravno postupati s njima, s obzirom da se to od njih i očekuje. Nadalje, odlukom AZOO-a o ukidanju financiranja djelotvornog programa za pospješivanje roditeljskih kompetencija posredno se utječe na dobrobit djeteta te pri donošenju takve odluke nije bila najvažnija dobrobit djeteta.

Također, u *Obiteljskom zakonu Republike Hrvatske*, u članku 5 (1) piše: *„Sudovi i javnopravna tijela koja vode postupke u kojima se izravno ili neizravno odlučuje o pravima djeteta moraju ponajprije štiti prava djeteta i njegovu dobrobit.“*

A u članku 84 (2) piše: *Dijete ima pravo na sigurnost i odgoj u obitelji primjeren svojim tjelesnim, psihološkim i drugim razvojnim potrebama.* (Obiteljski zakon, 2020)³

S obzirom na spoznaju da su poremećaji u ponašanju i društvena i individualna pojava, na koju utječe niz društvenih i individualnih čimbenika, na njoj se treba temeljiti socijalno-pedagoška, ali i druga intervencija (Radetić-Paić, 2010, prema Mahmutović, 2015). Svako preventivno djelovanje treba biti zasnovano na tri razine: mikro (pojedinaac), mezo (obitelj) i makro (lokalna zajednica, županija, država) razinu. U humanistički orijentiranim, suvremenim društvima, briga o djeci pripada obitelji, ali i javnom interesu, tj. lokalnoj zajednici. O upravi svake lokalne zajednice ovisi koliko će se ulagati u kvalitetu života, jačanje roditeljskih kompetencija, razvijanje odgovornost mladih te brigu za djecu već od njihove najranije dobi. Dakle, o njima ovisi hoće li se inicirati programi koji će u svrhu preventivnog djelovanja neprihvatljivih ponašanja djece i mladih, uključiti i raspoložive ustanove, institucije, udruge i stručnjake. Zakonski i materijalni uvjeti u kojima se provodi briga o djetetu ovise upravo o društvu. Kako djeca i mladi provode najveći dio svojeg slobodnog vremena u lokalnoj zajednici, potrebno je imati što više kvalitetnih i raznovrsnih aktivnosti koje lokalna zajednica nudi kako bi mogućnost pojave neprihvatljivog ponašanja biti manja. Obitelj čini osnovni prvi korak za kvalitetan razvoj cjelokupne ličnosti djeteta, a lokalna zajednica omogućuje da se dobri koraci nastave te da dijete ne krene u krivom smjeru pod utjecajem društva. Opet treba uzeti u obzir da bi se uvođenjem nekog oblika obavezne škole za roditelje smanjio i sama mogućnost negativnog utjecaja društva jer bi se negativni obrasci ponašanja pojedinca preventivno iskorijenili u samom početku unutar obitelji te bi djeca i mladi imali manju potrebu za uzimanjem opojnih sredstava ovisnosti i privlačenja pažnje na krive načine. Istraživanja pokazuju da što više djeca provode svoje slobodno vrijeme ne znajući što raditi, ono lakše vodi pod utjecaj društva koji zabavu pronalazi na krive načine (Janković i Bašić, 2001).

Još 1964. godine, Acerman upozorava na veliki utjecaj obitelji, ali i okoline na razvoj djeteta. S njim se složio i Bronfenbrenner (1979) prema Janković i Bašić (2001) koji je istaknuo i utjecaj cjelokupne zajednice, uključujući susjedstvo, vršnjake, škole i zajednicu. Iako se o tome pričalo i još uvijek se priča, još uvijek nisu uvedene konkretne preventivne mjere koje bi pozitivno utjecale na razvoj djeteta i lokalnu

³ Dostupno na <https://www.zakon.hr/z/88/Obiteljski-zakon> (15.2.2023.)

zajednicu. Najvažniji utjecaj na dijete ima obitelj, a zatim slijede vršnjaci, škola, školska medicina, institucije za zaštitu interesa djece i mladih, kulturni, duhovni, sportski i drugi centri te socijalne službe.

Prema Obradović (2014), uzimajući u obzir fenomen preddelinkventnog ponašanja, moguće je i nužno provoditi preventivne aktivnosti u okviru suradnje obitelji, škole i lokalne zajednice. S obzirom da se jednaki obrazac nepoželjnog oblika ponašanja pojavljuje kod svih maloljetnih delikvenata, a vezan je i uz školu (ometanje u razredu, izazivanje nastavnika i problemi s njima), škola bi trebala osigurati brzu i učinkovitu pedagošku intervenciju te uključiti djelovanje obitelji i drugih društvenih institucija na maloljetnike koji prakticiraju takvo ponašanje. Pravodobno uočavanje početnog preddelinkventnog ponašanja omogućuje poduzimanje odgovarajućih preventivnih mjera i akcija kako se ono više ne bi nastavilo ili prešlo u delikvenciju te kako bi se roditelje pravovremeno usmjerilo na ispravne reakcije i metode odgoja. Među strateškim preporukama UNICEF-a za program Rastimo zajedno i Rastimo zajedno Plus, posebno se ističe uvođenje jedinica lokalne samouprave kao primarnih nositelja financijske održivosti programa (Keresteš i sur., 2017). Lokalna zajednica uistinu može puno učiniti po tom pitanju, iako su mjere više nego poželjne i na višoj razini od lokalne zajednice.

4.1. Savjetodavni programi u lokalnoj zajednici

Prema Jelenić Aćimović (2016:51) „iako roditelji imaju nezamjenjivu ulogu u odgoju djece, odgoj djece ne ovisi samo o njima, već i o cjelokupnoj zajednici u kojoj živi cijela obitelj.“ Tako je pohvalno što se edukacijski programi, koji većinom obuhvaćaju informativnu, savjetodavnu i praktičnu komponentu kompetencija za roditelje, osnivaju i provode u lokalnim zajednicama, ali i što je u brojne programe nevladinih udruga, u partnerskom i financijskom smislu uključena i država putem nadležnih ministarstava te agencija za odgoj i obrazovanje. Država provodi i neke vlastite programe putem obrazovnih i zdravstvenih ustanova. Primjerice, besplatni trudnički tečajevi, patronažni rad, rad obiteljskih centara koji pružaju uslugu informiranja i savjetovanja roditelja te tribine i radionice u školskim ustanovama. Prema Mikulec (2020) neki od dostupnih programa pedagoške edukacije roditelja u Republici Hrvatskoj su: Savjetovalište Otvorena vrata za djecu, mladež i odrasle, Rastimo zajedno, Uspješan roditelj – uspješno (sretno) dijete, Želim, hoću, mogu drugačije, Podržavajuće roditeljstvo, Savjetovalište Mama je mama i Terapija igrom za roditelje.

4.1.1. Savjetovalište Otvorena vrata za djecu, mladež i odrasle

Savjetovalište Otvorena vrata program je Plavog telefona koji pruža neposredni rad stručnjaka s mladima i roditeljima, pomaže u pronalasku rješenja problema u obitelji, školi, društvu i sl. te je potpuno besplatan. Sami program uključuje razgovore, savjetovanja, terapiju, predavanja, edukacije, radionice, pomoć i samopomoć. Nudi sadržaje poput: individualno savjetovanje, obiteljsko i partnersko savjetovanje, škola za uspješnije roditeljstvo, škola za mlade, emocionalna pismenost, kako umjesto droge odabrati kvalitetniji život, trening životnih vještina, škola bez bola, imaš pravo na jednaka prava, prepoznavanjem zlostavljanja do sigurnosti, antistresni program za adolescente i sl. Osim toga, Plavi telefon organizira i Školu za uspješnije roditelje kako bi pripremili roditelje na suočavanje s mogućim problemima prilikom odrastanja djece, pomogli im i dali im rješenja za njihove nedoumice te omogućili da budu samostalni i realizirani (Plavi telefon, 1991).

4.1.2. Rastimo zajedno

Neke lokalne zajednice na području Hrvatske uključene su u hvaljeni program Rastimo zajedno, koji se sastoji od 11 besplatnih radionica te je namijenjen roditeljima djece u dobi od prve do četvrte godine. Iako se program provodi u predškolskim ustanovama, program je namijenjen svim roditeljima bez obzira pohađaju li im djeca vrtić ili ne. Na radionicama sudjeluje 8 do 12 roditelja te one traju po dva sata, a teme radionica su: *Roditelji 21. stoljeća*, *Četiri stupa roditeljstva*, *Roditeljski ciljevi i psihološke potrebe djeteta*, *Sva naša djeca i kako ih volimo*, *Slušanje – važna vještina roditeljstva*, *Kako dijete uči o svijetu oko sebe?*, *Postavljanje granica: zašto i kako?*, *Biramo i kreiramo rješenja*, *Roditeljske odgovornosti i još poneka pitanja*, *Biti roditelj: utjecaji i izbori te Završetak i novi početak*.

Također, provodi se i program Rastimo zajedno Plus koji je namijenjen roditeljima djece s teškoćama u razvoju do 8 godina. Nadalje, *Centar za podršku roditeljstvu – Rastimo zajedno* osmislio je te provodi i program Rastemo i mi, koji je namijenjen roditeljima djece ranog razvoja, ali i njihovoj djeci. Još jedan od njihovih programa je i Klub očeva koji je namijenjen svim očevima djece 1-5 godina u svrhu uključenosti i potpore očevima (Centar za podršku roditeljstvu „Rastimo zajedno“, 2013).

4.1.3. Uspješan roditelj – uspješno (sretno) dijete

Program je osnovan na nacionalnoj razini i financiran od strane nadležnih ministarstava te je osmišljen u svrhu promicanja kvalitetnog roditeljstva i jačanja roditeljskih kompetencija, a vrši se putem Obiteljskog centra Zagreba te je besplatan.

4.1.4. Želim, hoću, mogu drugačije

Odnosi se na trening roditeljske kompetentnosti te je namijenjen roditeljima djece od vrtićke pa do studentske dobi. Izvodi se putem zagrebačkog Centra za djecu, mlade i obitelj – Modus, uz podršku Grada Zagreba i nizozemskog ministarstva vanjskih poslova. Programi su besplatni za vrijeme trajanja određenih projekata, ovisno o osiguranim sredstvima, a u suprotnom se plaćaju. Provodi se putem organizacije Plavi telefon, Zagreb te je namijenjena roditeljima kao pomoć za suočavanje s problemima u odrastanju djece.

4.1.5. Podržavajuće roditeljstvo

Program je osmislila udruga Roda – Roditelji u akciji, Zagreb s ciljem razvoja svijesti o potrebi odgovornih roditeljskih postupaka i tehnika discipliniranja djece, čime se promiče pravo na dostojanstveno roditeljstvo i djetinjstvo.

4.1.6. Savjetovalište Mama je mama

Projekt je koji je namijenjen maloljetnim trudnicama, roditeljima te njihovim obiteljima i prijateljima koji žele pomoći. Provodi se putem udruge roditelja „Korak po korak“ kroz telefonsko i osobno savjetovanje, psihološko i pravno savjetovanje, mrežne stranice te edukativne grupe i grupe podrške.

4.1.7. Terapija igrom za roditelje

Znanstveno je verificirani program ustanove Centar Proventus Zagreb u trajanju od 10 tjedana, koji je usmjeren edukaciji roditelja za korištenje vještina igrom s ciljem pomaganja djeci prilikom učinkovitog rješavanja različitih društvenih, ponašajnih i emocionalnih problema. Roditelji koji su zainteresirani trebaju platiti naknadu za prisustvovanje programu.

5. MOGUĆNOSTI INFORMIRANJA O RODITELJSTVU

Danas, u 21. stoljeću još uvijek ne postoji škola za roditelje ili neki drugi oblik obaveznog stjecanja pedagoških kompetencija roditelja, nego tek mogućnost pohađanja izbornih programa i radionica za roditelje i završavanja tečajeva za trudnice. Nadalje, literatura namijenjena roditeljima neobavezna je te o karakteru i stavovima roditelja ovisi hoće li oni biti dovoljno zainteresirani za odgoj djece i pročitati nešto od dostupne literature. Iako nije obavezna, stručna literatura za roditelje postoji te se preporučuje roditeljima kako bi bili što uspješniji u odgoju svoje djece.

Od 2007. godine, Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež Hrvatskog knjižničarskog društva izdaje listu dobrih knjiga za djecu, mlade i roditelje uz kratki opis navedenih knjiga te se one mogu pronaći na stranici Hrvatskog knjižničarskog društva.

Prema njihovoj preporuci lista dobrih knjiga za roditelje objavljenih u 2021. godini su:
- BARIĆ, Sanja. Osjećaji od "JA": priručnik za učenje o emocijama. Rijeka: Centar za autizam, 2021.

- Tri praščića: bajke u digitalnom svijetu: učimo o opasnostima na internetu. Osijek: Centar za nestalu i zlostavljanu djecu, 2021

- DISSING, Sandahl. Kako biti opušten roditelj: roditeljske tajne najsretnijih obitelji na svijetu. Zagreb: Egmont, 2021.

- FORWARD, Susan; Buck, Craig. Otrovnih roditelji: kako se osloboditi tereta prošlosti i uzeti život u svoje ruke. Zagreb: Mozaik knjiga, 2021.

- FRANKL, Viktor E. O smislu života. Harfa, 2021.

- JUUL, Jasper. Granice, blizina, poštovanje: na putu prema kompetentnu odnosu roditelj - dijete. Split: Harfa, 2021.

- LANC, Sanja. Iz vrtića u školu. Zagreb: Naklada Ljevak, 2021.

- LEVINE, Peter. Zaštitite svoju djecu od traume: vodič za roditelje: potaknite samopouzdanje, radost i psihološku otpornost. Split: Harfa, 2021.

- MEDINA, John. Pravila mozga za razvoj djeteta: kako odgojiti pametno i sretno dijete od rođenja do 5. godine. Zagreb: Stilus knjiga, 2021.

- NATHAN, Einat. Ti si moje sve: roditelj kakav želim postati, dijete kakvo se nadam odgojiti. Zagreb: Planetopija, 2021.

- PUURA, Kaija. Finski odgoj djece: tajna odgoja najsretnije i najbolje djece na svijetu. Zagreb: Stilus knjiga, 2021.

STAHL, Stefanie. Toplina gnijezda koja daje krila: pružiti oslonac i pokloniti slobodu - odgoj bez odgajanja. Split: Harfa, 2021.

Među njima se posebno ističe literatura namijenjena očevima: MIGLIORATO, Alan. Kako pravi muškarci odgajaju svoje kćeri. Koprivnica: Figulus, 2021. i KULP, Adrian. Trudni smo! Vodič kroz trudnoću za buduće tate. Zagreb: Egmont, 2021.

Osim što popis sadrži literaturu koja pomaže roditeljima, sadrži i literaturu dobru za odgajatelje i učitelje poput:

- Bucci-Ivis, Kristina. Ivanova vrtićka priča. Zagreb: Srednja Europa; Pula: Dječji vrtić Pula, 2021.

- Galić-Jušić. Mucanje: etiologija, dijagnostika, intervencije. Jastrebarsko: Naklada Slap, 2021.

- Janković, Josip. Zločesti đaci genijalci. Zagreb: Novi redak, 2021.

- Kaldonek-Crnjaković, Agnieszka; Fišer, Zrinka. Disleksija u nastavi engleskoga kao stranog jezika. Zagreb: Alfa, 2021.

- Kovač, Miha. Čitam da se pročitam: Deset razloga za čitanje knjiga u digitalno doba. Zagreb: Naklada Ljevak, 2021.

- Mlinarević, Vesnica; Zrilić, Smiljana. Integralan pristup darovitosti: perspektiva u odgoju i obrazovanju. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada; Zadar: Sveučilište u Zadru, Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja; Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Učiteljski fakultet, 2021.

- Rukljač, Igor. Digitalno učenje u razrednoj nastavi. Zagreb: Školska knjiga, 2021.

- Sarosy, Joseph. Kako pričati priče djeci. Zagreb: Stilus knjiga, 2021.

- Stantić, Vedrana; Peti-Stantić, Anita. Znati(želja): zašto mladi trebaju čitati popularnoznanstvene tekstove, i to odmah? Zagreb: Naklada Ljevak, 2021. (Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež, 1999).

Prema *Zakonu o socijalnoj skrbi (2022)*⁴ u članku 3 piše:

Socijalna skrb je organizirana djelatnost od javnog interesa za Republiku Hrvatsku čiji je cilj pružanje pomoći socijalno ugroženim osobama, kao i osobama u nepovoljnim osobnim ili obiteljskim okolnostima, koja uključuje prevenciju, promicanje promjena, pomoć u zadovoljavanju osnovnih životnih potreba i podršku pojedincu, obitelji i skupinama, u svrhu unapređenja kvalitete života i osnaživanja korisnika u samostalnom zadovoljavanju osnovnih životnih potreba te njihovog aktivnog uključivanja u društvo (Zakon o socijalnoj skrbi, 2013). Roditelji imaju pravo na besplatne usluge za djecu i obitelj od strane centra za socijalnu skrb, koja pruža obiteljsko-pravnu zaštitu, rješava pitanja vezana uz brak i odnose u braku te odnose djece i roditelja, ali se bavi i ostalim specifičnostima koji se tiču posvojenja, uzdržavanja, zaštite osobnih interesa djece, prava na skrb i slično. Također, pružaju i uslugu za djecu i mladež s poremećajima u ponašanju, u što je uključena prevencija, detekcija i dijagnostika poremećaja u ponašanju (Centar za socijalnu skrb Pula – Pola).

Obiteljski centar djeluje u sklopu centra za socijalnu skrb te je besplatan za sve građane, a pruža usluge savjetovanja, psihosocijalnog savjetovanja i tretmana prevencije nasilničkog ponašanja te uslugu obiteljske medijacije. Obavlja poslove savjetodavnog i preventivnog rada vezane uz brak, roditeljstvo, obiteljske i partnerske odnose te potiče odgovorno roditeljstvo i obiteljsku solidarnost, pruža potporu u pripremi za roditeljstvo, trudnicama, prilikom rane brige i podizanju djece te odgoju i obrazovanju djece. Posvećuje se i razvoju socijalizacijskih vještina kod djece i mladih s naglaskom na komunikacijske vještine te nenasilan način rješavanja sukoba, kao i na razvoj tolerancije i komunikacije u partnerskim odnosima. Bavi se prevencijom ovisnosti, problema u ponašanju te zlostavljanja i zanemarivanja djece, ali i podrškom žrtvama obiteljskog nasilja. Organizira i provodi grupne podrške i edukacije posvojitelja, potiče i razvija programe koji su potpora roditeljima i djeci te u skladu sa Zakonom i posebnim propisima i statutom Obiteljskog centra provodi i ostale poslove koji se tiču obitelji (Zakon o socijalnoj skrbi, 2013). Roditelji se mogu obratiti Obiteljskom centru u svakoj situaciji u kojoj im je potrebna potpora i stručna pomoć u vezi obitelji. Zanimljivo je također, što pruža mogućnost uvid u djelatnost dadilja. Tako se na internetskim stranicama Obiteljskog centra svake županije, može

⁴ Dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_12_157_3289.html (6.2.2023.)

pronaći registar osoba koje obavljaju djelatnost dadilje, imenik dadilja i imenik pomoćnih dadilja, a navedene su i upute za obavljanje djelatnosti dadilje te se pruža i mogućnost stručnog usavršavanja dadilja. Kako je osnivaatelj Obiteljskog centra Republika Hrvatska, on je prisutan u svim županijama s podružnicom u sjedištu županije (Centar za socijalnu skrb Pula-Pola). Stručni suradnici su psihologinja, socijalna radnica, socijalna pedagoginja i pravnica s dodatnim edukacijama za savjetodavni rad te se prije savjetovanja potrebno najaviti. Obiteljski centri provode razne programe za roditelje koji se izvode u grupama roditelja, a programi su: Nova beba (za trudnice i očeve), Baby fitness (roditelji zajedno s djecom u dobi od dva mjeseca pa do jedne godine), Rastimo zajedno (za roditelje predškolskog uzrasta), Rastimo zajedno Plus (za roditelje djece s teškoćama), Rastimo zajedno – i mi! (za roditelje koji koriste usluge centra za socijalnu skrb), I mama i tata? (za samohrane roditelje) i Postajemo obitelj (za posvojitelje) (Obiteljski centar Pula).

Istraživanja pokazuju da su roditelji nezadovoljni s ostvarivanjem uslugama podrške roditeljstvu i obiteljima. Podršku u roditeljskoj ulozi, obitelji mogu tražiti u obiteljskim centrima koji djeluju kao podružnica centru za socijalnu skrb te samom centru za socijalnu skrb, ali što se tiče ciljane podrške roditeljstvu kroz preventivne programe i programe rane intervencije, oni su rijetko dostupni. Kako bi takvi programi bili što dostupniji roditeljima u lokalnoj zajednici potrebno je da se angažira jedinica lokalne samouprave te se uključi škole, udruge, dječje vrtiće, primarnu zdravstvenu skrb i obiteljske centre (Pećnik i Dobrotić, 2019).

Pedagoška edukacija roditelja, u kojima roditelji dobivaju potrebne informacije može se organizirati kroz razne organizacijske oblike poput: tečajeva, predavanja, radionica, tribina, savjetovališta, škole za roditelje, zajedničkih igraonica te programa kućnih posjeta. U Hrvatskoj su najpoznatiji programi „Rastimo zajedno“ i „Korak po korak“, ali, nažalost, u njih nisu uključene sve lokalne zajednice (Jelenić Aćimović, 2016).

Na nacionalnoj razini pomoć roditeljima može pružiti Hrabri telefon za mame i tate, čija je linija otvorena svakim radnim danom od 9 do 20 sati pozivom na besplatni broj telefona 0800 0800. Poziv je potpuno anonimn te pozivatelji nisu dužni reći svoje ime, prezime i mjesto stanovanja. Nadalje, ono o čemu se govori je povjerljivo i ostaje između roditelja i Hrabrog telefona, besplatno je pozvati s bilo kojeg uređaja, a čak je moguće nazvati i putem javne govornice bez telefonske kartice te se

informacija o pozivu neće prikazivati na ispisu poziva. Hrabri telefon postoji i za djecu, ali na drugi broj telefona - 116 111 (Hrabri telefon, 1997).

Od 2004. godine, u lokalnoj zajednici Borovje postoji savjetovalište „Snaga obitelji“ koje unaprjeđuje život obitelji te stavlja naglasak na pozitivan i zdrav odnos prema djeci te usvajanje znanja o roditeljskim stilovima i potrebnim kompetencija za preventivan rad s djecom. Savjetovalište je organizirano od strane Hrabrog telefona te je otvoreno svakim radnim danom i moguće je dogovoriti termin po želji. U dinamici provedbe uključena je i Škola za roditelje koja se održava u večernjim satima jednom na tjedan. Osim same Škole za roditelje, dostupna su tematska predavanja te individualna savjetovanja (Savjetovalište "Snaga obitelji" – Hrabri telefon).

Nažalost, negdje očevi i dalje nemaju tečajeve i pripreme za roditeljstvo kao što je to slučaj za majke. Tako postoje e-tečajevi za buduće roditelje na stranici Roda, ali oni su uglavnom usmjereni na trudnoću te majke mogu birati tečajeve priprema za porod, priprema za babinje i priprema za dojenje te tečajeve (ne)plodnosti i prekinutih veza u slučaju odsustva bliskog člana obitelji koji je u zatvoru. Očevi mogu također prisustvovati tečaju, ali njihova uključenost je pritom više usmjerena na podršku majkama, a ne na sami odgoj djece. Na stranici postoje i tečajevi za stručnjake i stručnjakinje kao što su odgajatelji i odgajateljice, učitelje i učiteljice te zdravstvene djelatnice i djelatnike.

Također, sve popularnija je roditeljima dostupna aplikacija Expecting.app koja služi kao vodič kroz trudnoću, porod i roditeljstvo. Nastala je kao produkt suradnje vodećih udruga za roditelje iz Hrvatske, Češke i Slovenije te je temeljena na znanstvenim dokazima i praksama i iskustvima roditelja. Iako ne postoje konkretno tečajevi za očeve, od 9. tjedna trudnoće očevima se nude posebni sadržaji s informacijama i podrškom drugih očeva te podcast "Budi tata" na Radio Rojcu. Nadalje, aplikacija omogućava praćenje trudnoće kroz tjedne uz prema tjednu prilagođene stručne i korisne savjete, alate za praćenje razine šećera, krvnog tlaka i dobitka na težini, popis stvari koje treba ponijeti za porod u bolnici, popis stvari za dom, obitelj i dijete, popis ideja s imenima za dijete, brojač pokreta djeteta te brojač i mjerač trudova. Također, roditelji imaju pristup informacijama o rodilištima u Hrvatskoj, kućnim porodima i sve što trebaju znati o pravima vezanima uz trudnoću i sami porod. Uz besplatne tečajeve, roditelj imaju dostupnu i besplatnu e-knjigu "Trudna – Knjiga o

trudnoći, porodu i babinju" te dostupne edukativne brošure, publikacije i filmove (Udruga Roda, 2001).

U sklopu programa „Roditelj za 21. stoljeće“, na službenoj internetskoj stranici „Centar Budi svoj“ mogu se pronaći dostupni besplatni online tečajevi od strane stručnjaka. Roditeljima je zajamčeno povjerenje i sigurnost, visoka stručnost te edukacije osiguravaju međunarodno priznate certifikate. Osim usluga za roditelje, pružaju i usluge psihoterapije, edukacije i supervizije (Centar "Budi svoj", 2023).

U Republici Hrvatskoj dostupne su razne besplatne, ali i naplatne online edukacije roditelja putem kojih se roditelji mogu informirati ako žele, a korisne informacije mogu se pronaći i u grupama podrške roditeljima putem društvenih mreža te forumima i blogovima (Mikulec, 2020).

6. ISTRAŽIVANJE

6.1. Svrha rada

Svrha ovog istraživanja je istražiti koliko i gdje se roditelji informiraju o odgoju djece, razinu njihovog zadovoljstva o dobivenim informacijama, trenutnu razinu pedagoških kompetencija roditelja, mišljenje i upoznatost s dostupnim načinima stjecanja pedagoških kompetencija u lokalnoj zajednici te razinu osviještenost o ovisnosti obitelji i lokalne zajednice. Na taj će se način vidjeti koliko se roditelji i informiraju li se uopće o odgoju djece te će se kroz odgovore o njihovom načinu odgoja moći ustanoviti imaju li adekvatne pedagoške kompetencije te je li potrebno uvoditi obaveznu pedagošku edukaciju za roditelje. Nadalje, kroz rezultate istraživanja, uvidjet će se mišljenje i osviještenost roditelja o važnosti i recipročnosti uloge obitelji u lokalnoj zajednici.

6.2. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja u ovome radu je istražiti mišljenje roditelja o njihovoj informiranosti i načinima odgoja djece u obitelji, o povezanosti obitelji i lokalne zajednice te aktivnostima podrške lokalne zajednice.

6.3. Problemi istraživanja

1. Utvrditi količinu, načine i zadovoljstvo informiranosti roditelja
2. Utvrditi aktivnosti podrške lokalne zajednice
3. Utvrditi mišljenje roditelja o utjecaju odgoja na lokalnu zajednicu

6.4. Uzorak ispitanika

U istraživanju su sudjelovali roditelji učenika i učenica nižih razreda osnovnih škola (N=112) na području Istarske županije. Od 112 ispitanika koji su ispunili anketu, njih 100 je ženskog roda, a 12 je muškog roda. U postocima to je 89,29 % ženskih ispitanika, a 10,71 % muških ispitanika. S obzirom na dijeljenje ankete putem društvenih mreža te slanje ankete svim školama u Istarskoj županiji (osim talijanskim), očekivao se veći odaziv ispitanika.

Od ukupno 112 ispitanika, najviše je onih u dobi od 36 do 40 godina (38,4 %), zatim slijede roditelji u dobi od 40 i više godina (37,5 %) pa od 31 do 35 godina (17,9 %) i najmanje je roditelja u dobi od 25 do 30 godina (6,3 %).

Ispitanicima je bilo ponuđeno odabrati njihov osobni status te su od ukupno 112 ispitanika dobiveni sljedeći rezultati: najviše roditelja, njih 85 (75,9 %) je u braku, zatim slijedi 16 roditelja (14,3 %) koji žive sa svojim partnerom/partnericom, 5 razvedenih roditelja (4,5 %), troje samohranih roditelja (2,7 %), jedna udovac/udovica, jedan ispitanik koji ne želi odgovoriti na pitanje (0,9 %) te jedan ispitanik koji je svojevrijem dodao "bračnu zajednicu" što je zapravo već ponuđeno te tako možemo reći da je ukupno 86 roditelja u braku što čini 76,8 % ispitanika.

Od ukupno 112 ispitanika, njih 101 (90,2 %) je odgovorilo da je zaposleno, a 11 (9,8 %) njih da je nezaposleno, a na pitanje o stupnju obrazovanja, najviše roditelja je s visokom stručnom spremom te ih je ukupno 48 ispitanika (42,9 %), zatim slijedi 40 roditelja sa srednjom stručnom spremom (35,7 %), 15 roditelja s višom stručnom spremom (13,4 %), 8 roditelja sa završenim poslijediplomskim studijem (7,1 %) i jedan roditelj s osnovnim obrazovanjem (0,9 %).

Ispitanicima se postavilo pitanje i o stupnju obrazovanja njihovog partnera te tako od ukupno 112 ispitanika, njih 77 ima partnera sa srednjom stručnom spremom (68,8 %), 18 njih sa visokom stručnom spremom (16,1 %), 12 njih s višom stručnom spremom (10,7 %), troje njih ima partnera sa završenim poslijediplomskim studijem, a dvoje ispitanika imaju partnere s osnovnim obrazovanjem.

Ukupno 33 ispitanika, u pitanju koje se odnosi na broj djece, odgovara da ima jedno dijete (29,5 %), 58 ispitanika ima dvoje djece (51,8 %), 18 ima troje djece (16 %) te troje ispitanika ima četvero djece (2,7 %).

U pitanju koje se odnosi na dob njihova djeteta, ispostavilo se je da najviše roditelja ima dijete u dobi od 10 godina (24 ispitanika), 7 godina (23 ispitanika), 9 godina (22 ispitanika), 8 godina (21 ispitanika), 6 godina (15 ispitanika), 4 godine (12 ispitanika), 5 godina (11 ispitanika), 12 i 11 godina (svaki po 9 ispitanika), jedne godine (9 ispitanika), dvije i tri godine (svaki po 8 ispitanika), 13 i 17 godina (svaki po 4 ispitanika), 4 i 20 godina (svaki po 3 ispitanika), 15 godina, 22 godine i novorođenčad (svaki po 2 ispitanika) te 4 mjeseca, 21 mjesec, 18 godina, 24 godine, 25, 26 i 28 godina te 32 godine (svaki po 1 ispitanik). Iako je od ukupnog broja ispitanika dobiveni podatak da je ukupan broj njihove djece 215, u rezultatima je navedeno manje dobi djece, te je tako ukupno dobivena informacija o dobi za tek 199 djece. S obzirom na navedeno, ukupan postotak dobivenih informacija za svu dob djece roditelja iznosi 92,6 %.

6.5. Instrument

U svrhu ovog istraživanja konstruirana je posebna anketa u kojoj se ispituju načini informiranja roditelja o odgoju djece, postupci koje oni primjenjuju prilikom odgoja djece te mišljenja o podršci lokalne zajednice i recipročnoj vezi obitelji i lokalne zajednice. Upitnik je bio potpuno anonimn te se sastojao od ukupno 30 pitanja podijeljenih na tri područja koja se odnose na opće demografske podatke ispitanika, informiranje i način odgoja djece te mišljenja o povezanosti obitelji i lokalne zajednice i aktivnostima podrške lokalne zajednice.

6.6. Postupak

Anketni upitnik predan je na pregled *Povjerenstvu za procjenu etičnosti istraživanja* dana 22. studenog 2022., a odobren je dana 29. studenog 2022. nakon čega se započelo s istraživanjem. Anketa je sastavljena u programu *Google Forms* te je tako i primijenjena na daljinu. Podijeljena je učiteljima i učiteljicama da proslijede roditeljima te je poslana neposredno roditeljima u grupama društvenih mreža razredne nastave. S obzirom na mali odaziv, anketa i zamolba za anketiranjem roditelja slale su se i putem službenog maila svim ravnateljima i ravnateljicama na području Istarske županije. Na samom početku upitnika pisao je kratki opis upitnika te je bilo jasno navedeno da je upitnik anonimn, na čemu se temelje pitanja, koliko ih je te kako su koncipirani načini odgovora. Prikupljanje podataka trajalo je dva mjeseca nakon čega je upitnik zatvoren, te ga više nije bilo u mogućnosti ispunjavati.

6.7. Obrade podataka

Statistička obrada izvršena je pomoću Microsoft Excella.

6.8. Rezultati i rasprava

Na temelju tri istraživačka pitanja rezultati i rasprava opisać će se u dva poglavlja: Informiranje o odgoju i načini odgoja djece te Obitelj i lokalna zajednica

6.8.1. Informiranje o odgoju i načini odgoja djece

Kako bi se vidjelo informiraju li se roditelji uopće o odgoju djece, što podrazumijeva samovoljno traženje dostupnih informacija za roditelje, prvo pitanje glasilu je: „Jeste li se susreli s literaturom koja je namijenjena i dostupna roditeljima?“

Od ukupno 112 ispitanika, njih 83 (74,1 %) odgovorilo je da se susrelo, 20 da se nije susrelo (17,9 %), 5 ih je odgovorilo da nije jer nije imalo vremena (4,5 %) te 4 ispitanika (3,6 %) je odgovorilo da nije jer nije znalo da postoji literatura za roditelje.

Iako je dobro što se većina roditelja, njih 74,1 %, susrela s literaturom za roditelje, ujedno je zabrinjavajuće da se ostatak roditelja, čak njih 25,9 % nije uopće susrelo s dostupnom literaturom za roditelje ili, onaj najveći problem, nije znalo da ona uopće postoji. Možemo se zapitati gdje se i je li se uopće ostatak roditelja informirao vezano uz odgoj djece s obzirom da obavezna stručna literatura ne postoji baš kao ni obavezna pedagoška edukacija roditelja. Pet ispitanika odgovara da nije imalo vremena susresti se s literaturom za roditelje što ukazuje na problem ne postavljanja djetetove dobrobiti na prvo mjesto, što bi trebala biti dužnost svakog dobrog roditelja. Nadalje, uz odgovore 4 ispitanika koji nisu znali da literatura za roditelje postoji, možemo pretpostaviti da roditelji ne znaju gdje se sve mogu informirati o dobrim praksama roditeljstva i potražiti pomoć prilikom svladavanja raznih izazova tijekom odgajanja te da bi se trebalo ozbiljno razmatrati uvođenje nekog oblika obavezne pedagoške edukacije roditelja (Mikulec, 2020).

Na pitanje u kojoj mjeri su se informirali ili se sada informiraju o odgoju djece, gdje su roditelji trebali označiti jedno od pet ponuđenih odgovora (od izrazito malo pa do izrazito mnogo), na zadano pitanje o mjeri informiranja putem razgovora sa stručnjacima, roditelji su najviše označili polje "Izrazito malo" (32,1 % ispitanika), a najmanje "Izrazito mnogo" (8,9 % ispitanika). Iz navedenih rezultata jasno se vidi da ima više onih roditelja koji se ne konzultiraju sa stručnjacima ili se malo konzultiraju od onih koji se konzultiraju s njima i aktivno se informiraju. Što se tiče informiranja putem razgovora s rodbinom, prijateljima, kolegama i/ili drugim roditeljima, roditelji se na taj način informiraju u većoj mjeri (38,4 % ispitanika). Informiranje putem čitanja

članaka na internetu roditelji su pretežito označavali sa osrednje (29,5 %), a stručnu literaturu za roditelje (knjige) koristi/koristilo se u manjoj mjeri (27,7 %), dok je izrazito mnogo odabralo tek 7,1 % ispitanika. Kod savjetovanja putem praćenja medija (TV, radio, magazini, časopisi, novine) najviše roditelja odabire odgovor "Izrazito malo" (31,2 %), dok najmanje roditelja odabire "Izrazito mnogo" (4,5 %). Skoro 50 posto ispitanika (48,2 %) odabralo je da se savjeovalo o odgoju izrazito malo putem mobilnih aplikacija, te je malo onih koji se time koriste u većoj i izrazito većoj mjeri (10,7 %) Čak 81,2 % roditelja odgovorilo je da se izrazito malo savjetuje s obiteljskim centrom, dok ih tek 1,8 % odgovara u većoj mjeri. Velik postotak roditelja (55,4 %) odabrao je i da se izrazito malo savjetuje putem prisustvovanja radionicama, savjetovalištima ili predavanjima i diskusijama u lokalnoj nevladinoj organizaciji. Također, veliki postotak roditelja (53,6 %) odabrao je da se izrazito malo savjetuje putem radionica, savjetovališta ili predavanja i diskusija u lokalnoj školi, a tek mali broj ispitanika odgovara da se na taj način savjetuje u većoj i izrazito velikoj mjeri (9,8 %). Iz navedenog možemo pretpostaviti da se u školama, ali i lokalnoj zajednici, nedovoljno organiziraju predavanja ili radionice za roditelje ili da roditelji nisu zainteresirani za prisustvovanje istima kako bi poboljšali odgoj svoje djece.

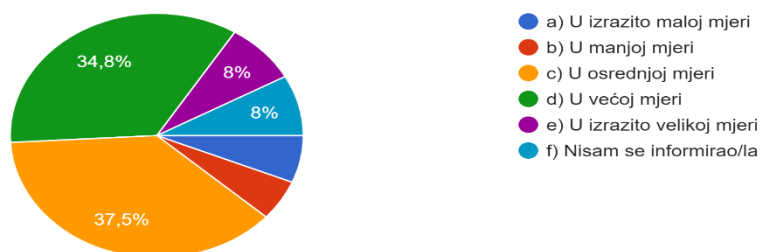
Kod ponuđenog odgajanja prema vlastitom instinktu/osjećaju, primjetan je obrat u kojemu je najviše ispitanika (41 %) izabralo da se tim načinom "informiranja" izrazito mnogo koristi, dok je izrazito malo izabralo tek 4,5 % roditelja. Sličan postotak ima i ponuđeno odgajanje prema vlastitom prijašnjem iskustvu, na što je najviše ispitanika odgovorilo s izrazito mnogo (30,4 %), a manji broj izrazito malo (15,2 %). Pritom treba uzeti u obzir da neki roditelji imaju samo jedno dijete (29,5 %). Kod odgajanja prema načinu na koji su njihovi roditelji odgajali njih, najviše dominira osrednje slaganje roditelja (33 %). Plaćene tečajeve, radionice ili školu za roditelje putem interneta pohađalo je ili pohađa u izrazito velikoj mjeri svega 2,7 % roditelja, a izrazito malo čak 77,7 %. Odgovori se ne razlikuju mnogo ni kod pohađanja besplatnih, koje 63,4 % roditelja izrazito malo pohađa, a 8,1 % ih pohađa u većoj i izrazito velikoj mjeri. S obzirom da postoje besplatni dostupni tečajevi za roditelje, možemo zaključiti da novac ne predstavlja problem za one koji ih ne pohađaju, već je to stvar osobnih razloga, nedostatka vremena ili neupućenosti u postojeće dostupne tečajeve. Kod individualnog savjetovanja u sklopu lokalnih ustanova (uključujući patronažne sestre) ili nevladine organizacije, 61,6 % roditelja se izrazito malo informira tim putem, a 2,7

% u izrazito velikoj mjeri. Zanimljivo je da se roditelji najslabije konzultiraju putem anonimne telefonske linije za roditelje, te tako većina roditelja (92,9 %) nije uopće isprobala taj način informiranja, 5,4 % njih se konzultiralo u manjoj mjeri, a 1,8 % njih u osrednjoj mjeri. Što se tiče prisustvovanja organiziranim predavanjima na društvenim mrežama, 75 % roditelja odabire da se tim putem informira izrazito malo, a 2,7 % odabire izrazito mnogo. Nadalje, 58 % roditelja izrazito malo prisustvuje edukacijama uživo gdje su predavači bili stručnjaci, a tek 18,7 % roditelja prisustvuje u većoj mjeri ili izrazito mnogo. U sklopu desetog pitanja naposljetku je roditeljima bilo ponuđeno i "nešto drugo" na što je ukupno 91 % roditelja odabralo izrazito malo ili u manjoj mjeri, a samo 2,7 % izrazito mnogo ili u većoj mjeri. U globalu, najviše roditeljevih odgovora je "Izrazito malo", osim kod informiranja s rodbinom, prijateljima, kolegama i sl., čitanja članaka na internetu i stručne literature (knjige) i odgajanja prema načinu na koji su njihovi roditelji odgojili njih te je zanimljivo da su na samo dva ponuđena pitanja roditelji odgovorili najviše sa "izrazito mnogo" i to kod odgajanja prema vlastitom instinktu/osjećaju te vlastitom prijašnjem iskustvu. Prema navedenim rezultatima, možemo zaključiti da se roditelji malo koriste dostupnom pomoći te se slabo konzultiraju sa stručnjacima u vezi odgoja (Bileta, 2015). Nažalost, osobe s kojima se najviše konzultiraju su obitelj i poznanici koji nisu stručnjaci te roditelji ne mogu sa sigurnošću znati jesu li njihove preporučene metode ispravne te hoće li negativno utjecati na daljnji razvoj i postupke djeteta. Također, odgajanje prema prethodnom iskustvu može biti vrlo diskutabilno (Pernar, 2010). Možemo se zapitati jesu li se roditelji konzultirali za svoje prvo dijete ili su se opet oslonili na svoj instinkt, pa kod sljedećeg djeteta mijenjali postupke s obzirom da su uvidjeli gdje su griješili i za što su zakinuli prvo dijete. Osim toga, najviše odgovora "Izrazito mnogo" ima i odgajanje prema vlastitom instinktu. Treba imati na umu da nemaju svi ljudi "dobar i ispravan instinkt", koji u ovom smislu ovisi o karakteru, stajalištu i iskustvu pojedinca. Mit je da je svakoj osobi urođeno znati kako biti dobar roditelj, ali i roditelj uopće. Na kvalitetnom roditeljstvu se stalno treba raditi i učiti (Mikulec, 2020).

Na pitanje u kojoj su mjeri zadovoljni s informacijama koje su dobili o odgoju djece, najviše roditelja (37,5 %) odgovara u osrednjoj mjeri, a najmanje u manjoj mjeri (5,4 %), dok 8 % roditelja izjavljuje da se nisu informirali (Graf 1).

11. U kojoj mjeri ste zadovoljni s informacijama koje ste dobili o odgoju djece? (Zaokružite samo jedan odgovor)

112 odgovora

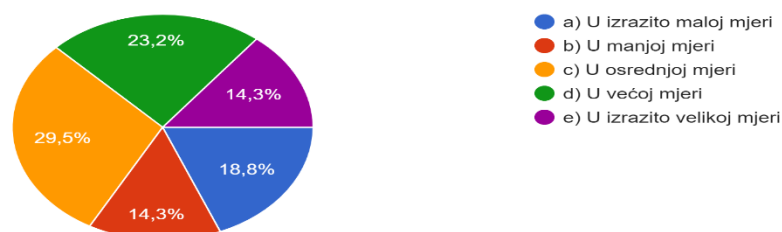

Graf 1. Zadovoljstvo roditelja s dobivenim informacijama

Na pitanje u kojoj mjeri smatraju da bi oba roditelja trebala imati završeni tečaj za roditelje prije nego to postanu, najviše roditelja (29,5 %) to smatra u osrednjoj mjeri, a najmanje (14,3 %) u manjoj i izrazito velikoj mjeri (Graf 2)

12. U kojoj mjeri smatrate da bi oba roditelja trebala imati završeni tečaj za roditelje prije nego postanu roditelji? (Zaokružite samo jedan odgovor)

112 odgovora

Graf 2. Mišljenje roditelja o pohađanju tečaja oba roditelja

Zanimljivo je da su istraživanja pokazala kako većina maloljetnih delinkvenata ima narušene obiteljske odnose i njihove međusobne odnose s roditeljima u kojima većina delinkvenata ima lošiji/dosta loš odnos s ocem. U konačnici, ono uzrokuje sklonost ponavljanju i većem broju kaznenih djela maloljetnika (Obradović, 2014). Možemo se zapitati je li tome razlog što su očevi manje informirani o odgoju djece te rjeđe uključeni u različite aktivnosti s djecom nego što je to slučaj s majkama. Nadalje, jako je važno da su roditelji usuglašeni prilikom odgojnih postupaka kako ne bi došlo do razmirica i kako dijete ne bi bilo zbunjeno.

Iz dobivenih rezultata na pitanje: "U kojoj mjeri provodite navedene aktivnosti s djetetom?", možemo zaključiti da roditelji izrazito mnogo i u većoj mjeri provode različite aktivnosti sa svojom djecom, osim u slučaju gledanja televizora (47,3 %) i obavljanja kućanskih poslova (41 %) na što su roditelji najviše odabrali odgovor "osrednje". Roditelji u većoj mjeri čitaju knjige ili razgledavaju slikovnice s djetetom (42 %), pričaju priče djetetu (45,5 %), pjevanje s djetetom (41 %), odlaze u posjetu van kuće (46,4 %), igraju se s djetetom (45,5 %) te provode vrijeme s djetetom u obrazovnim aktivnostima kao što su brojanje, imenovanje stvari, crtanje, pisanje zadaće i sl. (42,9 %). Izrazito mnogo razgovaraju s djetetom (50 %), odlaze u šetnje, u prirodu i na igralište (59,8 %), sjede s djetetom za vrijeme glavnog obroka (62,5 %) te kupaju dijete, peru zube i sl. (45,5 %). Na ponuđeno "nešto drugo" roditelji su najviše odgovarali sa izrazito malo (44,6 %).

Slični rezultati dobiveni su i u odgovorima na slijedeće pitanje, te je tako na pitanje: "Koliko ste u proteklih tri mjeseca uradili sljedeće", najviše roditelja odgovorilo sa izrazito mnogo ili u većoj mjeri na ponuđeno: Pohvalili djetetovo lijepo ponašanje, Nagradili dijete kada je nešto dobro uradilo ili pokazalo novu vještinu, Razgovarali s djetetom o njegovom danu, Razgovarali s djetetom o njegovim emocijama, Zagrlili ili poljubili dijete, Uvažili djetetovo mišljenje, Uvažili djetetove interese, Motivirali dijete na aktivno provođenje slobodnog vremena i Slušali djetetove probleme. Na ostalo, "Igrali se s djetetom", "Naučili dijete neku novu vještinu", "Razgovarali s djetetom o utjecaju društva" i "Pridržavali se postavljenih granica i pravila", što je roditeljima bilo ponuđeno, roditelji su sa više od 20 % označili i osrednje.

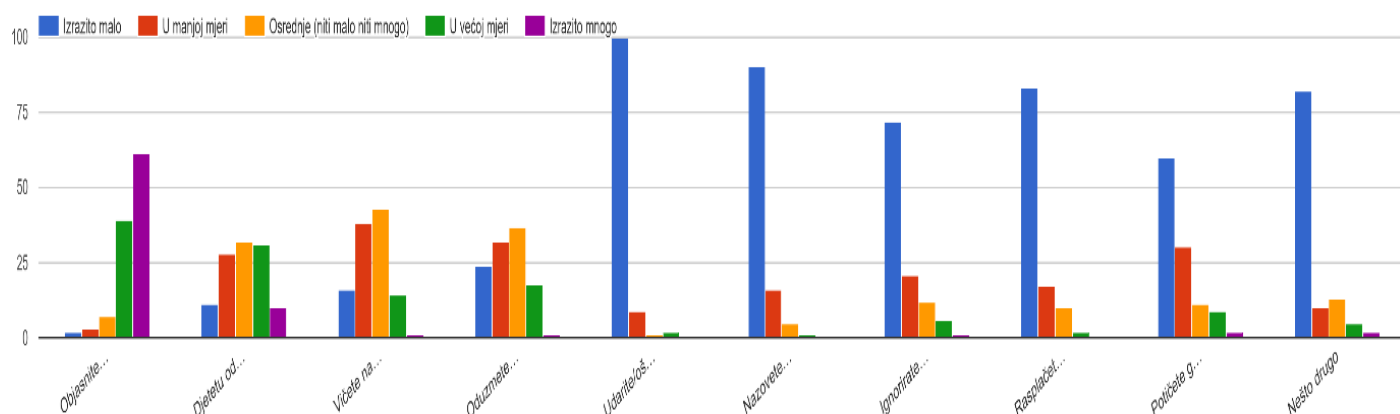
Prema navedenim rezultatima roditelji se uglavnom koriste dobrim odgojnim postupcima, a tek mali postotak njih se ne koristi njima. Ipak, trebalo bi vidjeti jesu li roditelji konstantni i adekvatni u tome što primjenjuju. Primjerice, prema jednom istraživanju došlo je do saznanja da je odgovarajuća primjena ravnoteže nagradi i kazni iznimno važna u procesu odgoja jer dominacija jedne od njih doprinosi pojavi delinkventnog ponašanja (Obradović, 2014). Dakle, treba znati procijeniti kada treba nagraditi dijete, a kada kazniti. U većini slučajeva kazne treba izbjegavati te nastojati što više koristiti pozitivna potkrepljenja (nagrade i pohvale) za ona pozitivna ponašanja. Na ponuđeno "Zagrlili ili poljubili dijete" najviše ispitanika (85,7 %) je odabralo izrazito mnogo, što prema Obradović (2014) podrazumijeva emocionalnu privrženost roditelja koja utječe na djetetovu identifikaciju s roditeljskim spoznajama,

vrijednostima i standardima. Utjecaji socijalnog okruženja djeteta važni su za početak, trajanje ili kraj njegova rizičnog ponašanja. Tako je obiteljsko okruženje važno za rani razvoj međuljudskih odnosa, moralnog razumijevanja i samokontrole djeteta kojim se može spriječiti rizično ponašanje, ali i potaknuti ga ako ono nije dobro razvijeno. Ako obitelj pozitivno djeluje na dijete, šanse za vršnjačkim iniciranjem teškoća u ponašanju su manje, ali i veće ako obitelj negativno djeluje na dijete (Obradović, 2014). Istraživanja pokazuju da su kriminalne sklonosti izraženije, a težina krivičnih djela veća, što su mladi dublje i jače povezani sa svojim problematičnim vršnjacima, stoga bi roditelji trebali obratiti pozornost na djetetovo društvo i usmjeravati ga već u ranim godinama prema pravim vrijednostima društva (Obradović, 2014). Jako je važno i da roditelj postavlja i održava granice do kojih njegovo dijete može ići u svom neprimjerenom ponašanju i neposluhu. Iako će dijete stalno pokušavati prijeći tu granicu, ono će istovremeno očekivati jasno postavljene granice od roditelja. Na taj način dijete uči poštivati autoritet roditelja, a u suprotnom ga sve manje cijeni te je roditelju teško s vremenom postići poslušnost i normalan autoritet nad djetetom. Već od nižih razreda osnovne škole treba jasno odrediti koja rizična ponašanja treba izbjegavati i što nikako ne dolazi u obzir. Primjerice, korištenje droge nikako i nikada ne dolazi u obzir te treba podučiti dijete da bi time uzrokovalo ozbiljne posljedice za sebe, ali i međusobni odnos roditelja i djeteta (Sakoman, 2002).

Komunikacija je ključ zdravog odnosa i dobrog odgoja. Ako se djeca obrate roditelju u vezi određenog problema, a roditelji ne pokažu zanimanje za isto, ne savjetuju dijete ili neugodno reaguju na ono što im je dijete reklo, dijete se drugi puta više neće povjeriti roditelju, a nikako nije u interesu roditelja da dijete počinje skrivati svoje probleme i općenito svakodnevicu te izgubi povjerenje jer će tako lakše upasti u nevolje iz kojih se kasnije teško izvući. Pogreške u pristupu se događaju i djetetu i roditelju, ali pritom je važno osvijestiti se i znati reći "oprosti". Samim time i dijete se uči reći oprost kada je pogriješilo što puno znači za sami odgoj i razvoj ličnosti djeteta (Sakoman, 2002). Nije dovoljno čekati da se dijete samo otvori roditelju jer se ono neće otvoriti ukoliko se ne osjeća sigurnim. Međutim poticanjem svakodnevne komunikacije, slušanjem, razumijevanjem djeteta i iskrenim odnosom s njime, ono će se samo otvoriti ukoliko ima neki problem. Neovisno o tome, poželjno je upitati dijete je li sve u redu i podsjetiti ga da se mogu obratiti roditeljima u bilo kojoj situaciji.

15. pitanje glasilo je: "Roditelji koriste različite načine kako bi naučili djecu ispravnom ponašanju. U kojoj mjeri koristite navedeno kada se Vaše dijete ponaša neprimjereno?" Roditelji su mogli odgovoriti brojevima od 1 do 5 (izrazito malo, u manjoj mjeri, osrednje, u većoj mjeri i izrazito mnogo) na ponuđeno: "Objasnite djetetu zašto je određeno ponašanje neprimjereno", "Djetetu odvučete pažnju nekom drugom aktivnošću", "Vičete na dijete", "Oduzmete djetetu privilegije/stavite ga u kaznu", "Udarite/ošamarite dijete", "Nazovete ga glupim, lijenim ili nekim drugim pogrđnim imenom", "Ignorirate djetetovo ponašanje", "Rasplačete se i/ili molite dijete da promijeni svoje ponašanje", "Potičete ga na primjereno ponašanje uz pomoć vanjske motivacije (novac, sladoled, prisustvovanje na rođendanskoj proslavi...)" i "Nešto drugo" (Graf 3).

15. Roditelji koriste različite načine kako bi naučili djecu ispravnom ponašanju. U kojoj mjeri koristite navedeno kada se Vaše dijete ponaša neprimjereno? (Molimo da u svakom retku zaokružite jedan broj)

Graf 3. Načini postupanja s djetetom prilikom neprimjerenog ponašanja

Najvažnije od svih ponuđenih načina postupanja s djetetom prilikom neprimjerenog ponašanja, svakako je objasniti djetetu zašto je određeno ponašanje neprimjereno. Dijete treba znati što čini loše i zašto je to nepoželjno ponašanje kako bi razumjelo zašto se nešto ne smije činiti. Iako se korištenje ovog načina postupanja roditelja čini logičnim, 45,5 % roditelja ne odgovara da to primjenjuje izrazito mnogo, što znači da djeca ne dobiju svaki puta adekvatnu povratnu informaciju o svojem neprimjerenom ponašanju (stupac 1). Na ponuđeno odvlačenje djetetove pažnje nekom drugom

aktivnošću (stupac 2), roditelji su najviše odgovorili s osrednje (28,6 %). Takav postotak se čini u redu ovisno o vrsti neprimjerenog ponašanja. Ako je ponašanje bezazleno poput lupkanja olovkom o stol i sl., u redu je primijeniti ovaj način postupanja, ali ukoliko je ono ozbiljnije poput bacanja kamenčića na drugu djecu, utoliko su roditelji nužni reagirati i naučiti djecu da se ono ne smije raditi kako ne bi ozlijedili drugu djecu.

Po pitanju vikanja na djecu (stupac 3), roditelji su najviše izabrali odgovor "Osrednje" (38,4 %). Upravo zbog vikanja roditelja na djecu, što rezultira uzrujanosti roditelja i djeteta koje uopće ne shvaća što mu se govori prilikom vikanja jer jedino što zna je da se više na njega, djeca pamte takav način uzrujanosti, a kako roditelji predstavljaju primjer ponašanja svojoj djeci, prilikom uzrujanosti ona reagiraju vikanjem na svoje roditelje jer su to isto naučili upravo od njih samih. Također, osim izbjegavanja vikanja, važne su i osnovne komunikacijske vještine odnosno pravila koje ima komunikacija, poput govorenja pravilnog hrvatskog jezika, gledanja u oči, sporog i jasnog govora, mogućnost puštanja drugog na izražavanje (u ovom slučaju djecu), biti primjerom, dopuštanjem neslaganja, slušanjem i shvaćanjem. Ukoliko ih primjenjujemo, primjenjivat će ih i djeca što će im omogućiti bolje ocjene u školi, lakše sklapanje prijateljstva i više samopouzdanja (Rosić, 2005).

Kod neprimjerenog ponašanja djece, najviše roditelja (33 %) je odabralo da u osrednjoj mjeri kazni djecu što je dobro (stupac 4). Iako su kazne nepoželjne za neka "uobičajena" ponašanja, u slučaju da dijete prijeđe strogo postavljenu granicu, ona su itekako potrebna kako bi roditelj sačuvao daljnji autoritet. Pritom kazna mora biti pravedna, prilagođena učinjenom, argumentirana te djetetu treba objasniti konkretne razloge zašto je u kazni. Cilj je da dijete, prilikom razgovora i dogovora u vezi kazne, shvati u čemu je pogriješilo i zašto, te je ako ono to shvaća potrebno oprostiti djetetu ako ono moli za oprost. U tom slučaju kaznu je poželjno malo smanjiti uz objašnjenje, ali ona ipak treba postojati i trajati prikladno vrijeme s obzirom na težinu prijestupa djeteta. Pritom treba imati na umu da se kažnjava samo određeno ponašanje, tj. postupak djeteta, a ne njegovo općenito ponašanje (Sakoman, 2002). Kod ponuđenog " Udarite/ošamarite dijete", 10,7 % roditelja nije odabralo izrazito malo što znači da je ponekad iskoristilo fizičku silu (stupac 5). Fizičko kažnjavanje nikako ne dolazi u obzir jer je ono samo znak gubitka kontrole roditelja te se općenito kažnjavanje ne bi smjelo doživljavati kao nasilje i povrijediti dostojanstvo i ličnost

djeteta. Također, zabrinjavajući je postotak roditelja od ukupnih 19,6 % koji nisu označili izrazito malo na ponuđeno "Nazovete ga glupim lijenim ili nekim drugim pogrđnim imenom" (stupac 6). Djeca pamte takve stvari te se ono loše odražava na njihovo poimanje sebe. Kod ponuđenog "Ignorirate djetetovo ponašanje" (stupac 7) najviše roditelja je odabralo izrazito malo (64,3 %). Ono ponekad može biti i poželjno ako je dijete namjerno neposlušno i time želi privući pažnju roditelja. Takvoj djeci većinom onda nedostaje pozitivna i bilo kakva pažnja roditelja. Naravno, ignoriranje nije poželjno kod ozbiljnijih i ostalih oblika neprimjerenog ponašanja djece. Iako je 74,1 % roditelja odgovorilo da izrazito malo moli dijete da promijeni svoje ponašanje ili se rasplače prilikom neprimjerenog ponašanja zabrinjavajući je postotak ostatka roditelja jer navedeni način ukazuje na nedovoljno postavljeni autoritet roditelja te njihov očaj u svojim odgojnim postupanjima (stupac 8).

Nažalost, poticanje na primjereno ponašanje uz pomoć vanjske motivacije (novac, sladoled, prisustvovanje na rođendanskoj proslavi...) (stupac 9) u ovom je istraživanju izrazito malo odabrano od strane roditelja (53,6 %). Najpozitivnija vještina je nagrađivanje i ohrabrivanje dobrog vladanja te manje reakcija na loše ponašanje. Djeca vole pažnju, te ukoliko im pridajemo pažnju pri njihovom lošem ponašanju, ona će se često ponašati tako, ali i ukoliko im pridajemo pažnju i pohvalimo ih za njihovo dobro ponašanje potaknut ćemo ih da se opet tako ponašaju kako bismo ih mogli pohvaliti (Palmano, 2006).

Naposljetku su roditelji mogli odabrati odgovor i na "Nešto drugo" te je većina roditelja (73,2 %) odabrala izrazito malo. Što znači da je većina roditelja među ponuđenim mogućnostima prepoznala svoje postupanje s djecom prilikom njihova neprimjerena ponašanja.

Na pitanje koliko je prema njihovu mišljenju fizičko (tjelesno) kažnjavanje potrebno u odgajanju djece, 47,3 % roditelja smatra da uopće nije potrebno (Graf 4). Iako je većina roditelja odgovorila da fizičko kažnjavanje uopće nije potrebno, zabrinjavajuće je da je ostatak roditelja odgovorio drugačije čime pokazuju da ne znaju za adekvatne metode koje mogu koristiti kako bi ukazali djeci na loše postupke i usmjerili ih prema dobrim. Nadalje, još uvijek je prisutno uvjerenje da dijete treba disciplinirati i primjenom fizičke sile, a ona je vrsta agresivnog ponašanja prema djeci. „Kada roditelji ne kontroliraju svoju agresivnost, to modelira agresivno ponašanje

djece i smanjuje njihove mogućnosti kontroliranja vlastitih negativnih impulsa (Obradović, 2014:70)

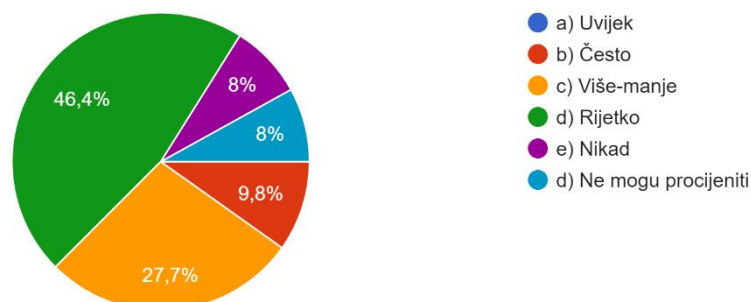
16. Prema Vašem mišljenju, koliko je fizičko (tjelesno) kažnjavanje potrebno u odgajanju djece?
112 odgovora

Graf 4. Mišljenje roditelja o potrebi fizičkog (tjelesnog) kažnjavanja djece

Iznenadujuće je da je na pitanje koriste li se metodama koje su primjenjivali njihovi roditelji, najviše roditelja (46,4 %) odgovorilo rijetko, a nitko nije odgovorio da se roditeljevim metodama koristi uvijek (Graf 5). Prema navedenim rezultatima možemo zaključiti da je danas veća osviještenost po pitanju odgoja djece te da su roditelji promišljali o učinkovitosti roditeljevih odgojnih postupaka te su svjesni pogrešaka koje su činili njihovi roditelji.

17. Koristite li se metodama odgoja koje su primjenjivali Vaši roditelji?
112 odgovora

Graf 5. Roditeljevo korištenje metodama odgoja koje su primjenjivali njihovi roditelji

Na pitanje kako bi opisali svoj stil roditeljstva, 88,4 % roditelja odgovara da ima autoritativni stil (demokratski stil odgoja, kombinira čvrstu roditeljsku kontrolu i emocionalnu toplinu), 9,8 % da ima permisivan stil (popustljiv odgojni stil, podrazumijeva emocionalnu toplinu ali slabu kontrolu) i 1,8 % roditelja da ima autoritarni stil (strogi stil odgoja, velika očekivanja i zahtjevi roditelja, strogi nadzor i kontrola). Indiferentan (zanemarujući odgojni stil, podrazumijeva slabu kontrolu uz emocionalnu hladnoću roditelja) stil nije odabrao nitko od roditelja. Nadamo se da je to uistinu tako jer odgojna zanemarenost većinom rezultira delikventnom ponašanju. Kako navodi Obradović (2014) u istraživanju u kojem su se anketirali maloljetni delikventi, više od 50 posto njih odgovara da njihovi roditelji ne brinu s kim se druže, kamo idu i kada dolaze kući ili da brinu, ali ne mogu utjecati na to. Iz toga proizlazi da roditelji nemaju potrebnu i moguću socijalnu kontrolu koju bi trebali vršiti prema delikventnom rizičnom ponašanju djeteta. Ipak, zabrinjavajuće je da je nemali postotak ispitanika, tek nešto manje od 50 %, odgovorio da roditelji brinu. Ovdje bi se mogli zapitati brinu li se ti roditelji previše što je naposljetku dovelo do suprotnog efekta. Stoga bi zaštitni mehanizmi pomoći obitelji pri odgoju trebali biti usmjereni i prema tome

S obzirom da roditelj ne može pružiti djeci ono za što ne zna i/ili nema u sebi, potrebno je zapitati se što je to što ima i daje svojoj djeci. Važno je stalno davanje u odgoju kako bi djeca dobila ono što im je potrebno te uzvratila svojim pozitivnim postupcima i ponašanjem. A kako tvrdi Sakoman (2002:66) ono što djeci treba je: "Ljubav, strpljenje, razumijevanje, mir, opraštanje, nježnost, pravednost, čestitost, poštovitost, naše znanje i iskustvo, vrijeme, naš smijeh i suze."

Na pitanje jesu li prije ispunjavanja ankete čuli za stilove roditeljstva, roditelji odgovaraju najviše da su čuli (52,7 %), 35,7 % roditelja da nisu čuli, a 11,6 % njih kaže da su čuli, ali da ne znaju što oni znače. Ukupno je to 47,3 % roditelja koji nisu upoznati s ozbiljnim posljedicama određenih stilova roditeljstva te uzrocima koji vode do određenih ponašanja djeteta. S obzirom da se stilovi roditeljstva gotovo uvijek spominju u literaturi za roditelje te se mogu smatrati polazišnom točkom informiranja roditelja, možemo zaključiti da su se roditelji općenito o odgoju djece slabo informirali te da vjerojatno posežu za pomoć tek kada im je ona uistinu potrebna.

Većina roditelja (67 %) odgovara da zna kojoj stručnoj osobi se može obratiti za savjet u vezi odgoja djece, a 33 % roditelja odgovara da ne zna. Roditeljima je ispod

pitanja postavljeno potpitanje da napišu kojoj osobi se mogu obratiti ako su na prethodno pitanje odgovorili s "Da" te su tako najčešći odgovori: psiholog, pedagog, učitelj, odgajatelj, defektolog, terapeut realitetne terapije, radni terapeut, školski liječnik. Nešto rjeđi odgovori su: stručna služba škole, logoped, pedijatar, stručno kvalificirane osobe u vrtiću, školi i sličnim ustanovama, stručnjaci u nevladinom sektoru i stručne osobe u savjetovalištu za roditelje.

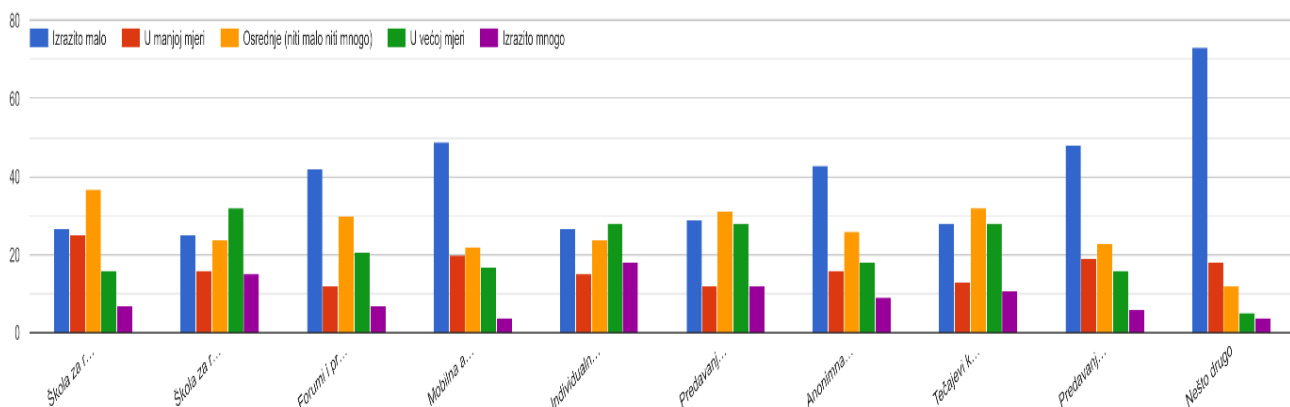
Zanimljivo je da, iako je na glavno pitanje 75 ispitanika reklo da zna kome se obratiti, na potpitanje (koje nije bilo obavezno) odgovorilo je tek 70 ispitanika, među kojima je i jedan odgovor "Ne". Što znači da je odgovorilo 69 ispitanika (61,6 % ukupnih ispitanika i 92 % ispitanika koji znaju kojem stručnjaku se obratiti za pomoć).

6.8.2. Obitelj i lokalna zajednica

Žalosno je da na pitanje u kojoj mjeri bi bili zainteresirani da dobiju podršku o odgoju djece, roditelji ni na jednu ponuđenu opciju nisu ostvarili veći postotak od 16 % pri odabiru "izrazito mnogo". Pritom najviše (16 %) tog odabira ima ponuđeno "Individualno savjetovanje u sklopu lokalnih ustanova (uključujući patronažne sestre) ili OCD" (stupac 5). S druge strane, "izrazito malo" odabrano je u svakom pitanju više od 20 % (Graf 6), a pritom najveći postotak (65,2 %) otpada na ponuđeno "Nešto drugo" (stupac 10). Dakle, možemo zaključiti da su roditelji nedovoljno zainteresirani za bilo koji oblik pomoći te takav postotak odgovora na "Nešto drugo" ukazuje da nisu u dovoljnoj mjeri otvoreni za rad na sebi kao roditelji te samim time nisu kompetentni. Zeman (2013) kako je navedeno u radu Mikulec (2020), navodi da kompetentan roditelj koristi sva raspoloživa sredstva kako bi napredovao u svojem roditeljstvu. Od ostalog što je bilo ponuđeno, najviše roditelja (33 %) je osrednje zainteresirano za školu za roditelje koja se provodi u većim grupama, a koje vode stručnjaci iz lokalnih ustanova ili OCD (organizacije civilnog društva, npr. udruge, zaklade i sl.) (stupac 1), zatim najviše zainteresiranost po pitanju škole za roditelje koja se provodi u manjim grupama, a koje vode stručnjaci iz lokalnih ustanova ili OCD je u većoj mjeri s 28,6 % (stupac 2), za forume i provjerene web stranice je najviše odabrano izrazito malo (37,5 % - stupac 3) kao i za mobilnu aplikaciju (43,7 % - stupac 4), anonimnu telefonsku liniju za konzultacije (38,4 % - stupac 7) i predavanja ili tečajeve na društvenim mrežama – (42,9 % - stupac 9). Što se tiče zainteresiranosti roditelja za predavanja u lokalnoj zajednici ona dominira s osrednjim

(27,7 % - stupac 6) kao i za tečajeve koje provode stručnjaci iz lokalnih ustanova ili OCD (28,6 % - stupac 8).

21. U kojoj mjeri biste bili zainteresirani da dobijete podršku o odgoju djece na neki od sljedećih načina? (Molimo da u svakom retku zaokružite jedan broj)

Graf 6. Zainteresiranost roditelja o načinu dobivanja podrške o odgoju djece

Na 22. pitanje "U kojoj mjeri se slažete s narednim tvrdnjama koje se tiču postupanja u obitelji i odgovornosti države?" roditelji uglavnom odgovaraju da se slažu, osim na pitanje koje se odnosi na to da se određeni način na koji se u nekoj obitelji postupa s djecom tiče samo te obitelji i nije ni na državi ni na pojedincu da se u to miješa (63,4 % se ne slaže) (Graf 6). Na ponuđeno: "nasilje u obitelji nije u dovoljnoj mjeri osuđivano od strane društva", "podržavam zakone u nekim državama gdje policija može privesti roditelje koji fizički kažnjavaju svoje dijete" i "da bi roditelji uspješno odgojili djecu bez fizičkog kažnjavanja, država bi trebala da ih educira o alternativnim metodama pozitivne discipline djece i podrži njihovu primjenu", više od 60 % roditelja se slaže s navedenim tvrdnjama. Prema dobivenim rezultatima možemo zaključiti da su roditelji uglavnom svjesni da je način odgoja važan te da se tiče čitave zajednice (Mikulec, 2020).

22. U kojoj mjeri se slažete s narednim tvrdnjama koje se tiču postupanja u obitelji i odgovornosti države? (Molimo da u svakom retku zaokružite jedan broj)

Graf 7. Slaganje roditelja s tvrdnjama o povezanosti obitelji i države

U sljedećem pitanju 55,4 % roditelja složilo se s tvrdnjom da način odgoja djeteta može utjecati na druge ljude u lokalnoj zajednici te se 14,3 % roditelja izrazito slaže s time. Prema navedenim rezultatima, većina roditelja je upoznata i svjesna važnosti odgoja djeteta kojim se dokazano može uvelike utjecati na druge ljude u lokalnoj zajednici.

Na pitanje koje se odnosi na to u kojoj mjeri se slažu da odgoj djeteta utječe na aspekte njegova života, roditelji odgovaraju većinom sa "slažem se" i to na ponuđeno: aktivnosti u djetetovo slobodno vrijeme (52,7 %), odluka djeteta o uzimanju opojnih sredstava (38,4 %), ovisnost djeteta (nikotin, alkohol, kocka) (36,6 %), djetetove socijalne vještine (45,5 %), djetetove radne navike (49,1 %), aktivnosti u lokalnoj zajednici (50 %), kriminalna djela poput krađe, uništavanja tuđe imovine i sl. (40,2 %), vršnjačko nasilje (42,9 %), problemi u ponašanju djeteta (42 %), karakter djeteta (41 %) i izbor društva (42,9 %). Velik postotak odgovora na "izrazito se slažem" (42,9 %) ima ponuđeno "nešto drugo". S obzirom da se roditelji na sve od ponuđenog slažu i izrazito slažu, možemo zaključiti da su svjesni važnosti svoje roditeljske uloge kojom znatno utječu na svoje dijete.

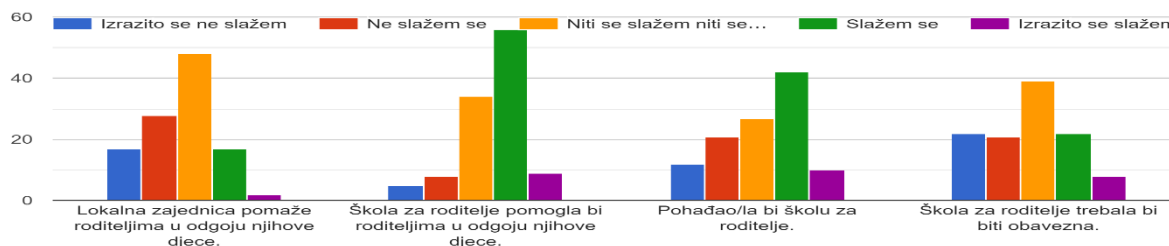
Preddelinkventi za razliku od delikvenata imaju izraženije probleme s vršnjacima, bezvezno koriste svoje slobodno vrijeme, ne sudjeluju o organiziranim slobodnim aktivnostima, imaju slabo samopouzdanje te vjeru u sebe. Na njih će veći utjecaj imati društvo i lokalna zajednica, dok će na delikventnu djecu više utjecati obitelj i odgoj. Sklonost maloljetnika da počini teže kazneno djelo bit će znatno veća ako ima lošu obiteljsku situaciju, poremećene odnose s roditeljima ili je sam odnos između

roditelja takav te izostaje skrb roditelja za odgoj i ponašanje djeteta bilo s jedne ili dvije strane roditelja. Povratne informacije koji roditelji dobiju o rizičnom ponašanju svoga djeteta u školi i/ili njegovom devijantnom ponašanju u lokalnoj zajednici, većinom djeluju negativno na kvalitetu međusobnog odnosa roditelja i djeteta te tako roditelji spriječe potrebnu skrb i socijalnu kontrolu djeteta koju su željeli, trebali i mogli vršiti kad bi bili adekvatno pripremljeni na to (Obradović, 2014).

Roditeljima su u 25. pitanju bile ponuđene tvrdnje o pomoći lokalne zajednice i uvođenju škole za roditelje te su trebali navesti u kojoj mjeri se slažu s njima. Najviše dobivenih odgovora je "niti se slažem niti se ne slažem" na "Lokalna zajednica pomaže roditeljima u odgoju njihove djece" (42,9 %) i na "Škola za roditelje trebala bi biti obavezna" (34,8 %) te je zanimljivo da je najviše odgovora slažem se na "Škola za roditelje pomogla bi roditeljima u odgoju njihove djece" (50 %), što je i najviše odgovora na ponuđeno "Pohađao/la bi školu za roditelje" (37,5 %). S obzirom da je postotak onih koji smatraju da bi škola pomogla roditeljima veći od onoga da bi roditelji pohađali školu za roditelje, možemo pretpostaviti da se roditeljima ne da baviti odgojem te da smatraju da njima nije potrebna pomoć, ali vjeruju da postoje roditelji kojima je ona potrebna. Svim roditeljima je potrebna pomoć jer kako navodi Ljubetić (2007) prema Mikulec (2020) roditeljske kompetencije ne stječemo prirodno rođenjem, već učenjem i stalnim usavršavanjem svojeg znanja koje prilagođavamo djetetovim razvojnim potrebama.

Iako većina roditelja zna da bi im škola pomogla u odgoju njihove djece, oni je ne žele pohađati te je to veliki problem za dijete i društvo, koji bi se mogao riješiti uz obaveznu i važnu pedagošku edukaciju roditelja. Pritom bi lokalna zajednica trebala pružiti dostupnu pomoć za dobrobit obitelji koje u njoj žive, ali i cijele lokalne zajednice jer odgovori roditelja u većem postotku su negativni po pitanju pomoći lokalne zajednice (Graf 8)

25. U kojoj mjeri se slažete s navedenim tvrdnjama o pomoći lokalne zajednice i uvođenju škole za roditelje? (Molimo da u svakom retku zaokružite jedan broj)

Graf 8. Slaganje roditelja s tvrdnjama o pomoći lokalne zajednice i uvođenju škole za roditelje

I preddelinkventi i delinkventi imaju ozbiljne posljedice na njih same i okolinu. Iz brojnih prethodno navedenih razloga, potrebna je suradnja obitelji i lokalne zajednice u svrhu postizanja najboljeg mogućeg ishoda. Lokalna zajednica bi trebala osigurati i organizirati razne slobodne aktivnosti na koje bi se mladi mogli uključiti, provesti poučne radionice s roditeljima, organizirati zanimljive radionice na temu vršnjačkog nasilja i samopouzdanja u školama, a roditelji bi trebali poticati djecu na uključivanje u isto i postupati u skladu s potrebama djeteta (Obradović, 2014).

Navedeno pitanje imalo je i potpitanje koje glasi: "Ukoliko ne biste uveli školu za roditelje, molimo Vas da obrazložite svoj odgovor."

Iako je sveukupno 33 roditelja koja su odgovorila da se ne slažu ili izrazito ne slažu s pohađanjem škole za roditelje, svoj odgovor je obrazložilo tek 16 roditelja. Također, jedan roditelj je imao potrebu podijeliti svoje mišljenje zašto bi uveo školu za roditelje te navodi:

„Naučili bi nešto što ne znamo o odgoju djeteta.“

Komentari ostalih 16 roditelja su veoma zanimljivi, a neki od njih glase:

„Nije potrebno. Iako u roditeljstvu nitko nije savršen, prirodno nam je da budemo roditelji i da instinktivno znamo biti roditelji. Tko nije dobar roditelj, neće biti dobar niti uz školu za roditelje. Dovoljna je edukacija roditelja kroz medije i usputne sadržaje, internet, besplatnu literaturu koja se može dijeliti u školama, vrtićima i slično. Edukacija za bebe je uvijek dostupna od patronažne sestre kao i od drugih članova obitelji i prijatelja. Ne treba pretjerivati u ničemu. Obavezna škola za roditelje je besmislica.“

„Glupost, tko ne zna biti roditelj ne može to ni naučiti.“

„Mislim da ne bi bilo učinka, dobri roditelji su dobri roditelji a loši su loši i nikakva škola to neće promijeniti. Ako naiđeš na problem dobar roditelj će se informirati na sve moguće načine a loš roditelj će ignorirati problem.“

„Svaki odgovoran roditelj i roditelj kojemu je na prvome mjestu djetetova dobrobit i adekvatan razvoj (uključujući pravilnu prehranu, socijalne interakcije, higijenske navike, psihofizički razvoj) samostalno će istražiti dostupnu literaturu i pronaći način da dođe do potrebnih informacija. Djetetu je doista potrebna ljubav, pažnja i blizina roditelja, a "škola za roditelje" u smislu neformalnog obrazovanja i educiranja ne može pružiti ono što je samo po sebi prirodno. Jedino što bi uvelike pomoglo su određene radionice kojima bi se roditeljima ukazalo kako se nositi s određenim razvojnim fazama djeteta i kako adekvatno odgovoriti na djetetove potrebe.“

„Smatram da svaki roditelj zna kako želi i na koji način će odgajati djecu.“

Nažalost, roditelji nisu educirani po pitanju odgoja, a vrlo uvjerljivo tvrde da roditelji instinktivno znaju biti roditelji. Što je s onima kojima "instinkt" govori da će uz primjenu fizičke sile naučiti djecu da se ne ponašaju na određeni način? Taj roditelj nije dobar, ali se vodi takozvanim instinktom. Da roditelj neće biti dobar ni uz školu za roditelje opovrgava činjenica da istraživanja dokazuju da su pozitivne povratne informacije roditelja, djece i njihova ponašanja nakon odrađenih radionica za roditelje (Keresteš i sur., 2017). Nadalje, s obzirom na važnost odgoja djeteta radi kojeg ono kasnije djeluje na određeni način na cijelu lokalnu zajednicu, nisu dovoljni samo usputni sadržaji za roditelje jer neki roditelji nemaju pristup takvom sadržaju, ne čitaju ga ili nemaju volje i/ili vremena za rad na sebi kao roditelju. Nadalje, nije se dovoljno informirati samo pri nailasku na problem u odgoju, najčešće djetetovom lošem ponašanju, jer tada je većinom već kasno. Roditelji bi trebali znati za dobre odgojne postupke prije nego dođe do nekog problema. Na taj način oni djeluju preventivno, a kada već dođe do problema ponekad je teže djelovati i mijenjati izvor nastanka problema. Upravo zato što će "loši roditelji" ignorirati problem, potrebna je pomoć i osvještavanje svih roditelja kako bi oni znali da mogu na adekvatan način reagirati na određene situacije te ih primijeniti u svojim odgojnim postupcima. Ono što zasigurno možemo reći je da bilo koji oblik edukacije ne može biti loš, kako za roditelje, tako i za djecu. Neki roditelji nisu namjerno loši roditelji i nisu svjesni svojih postupaka, a

svakako bi postali bolji kada bi ih netko znao usmjeriti na pravi put. Već samim ukazivanjem na pogrešne odgojne postupke koje je lako izbjeći može se puno utjecati za roditelje i njihovu djecu, a kamo li poznavanje nekih elemenata dobrog odgojnog pristupa.

Neki roditelji napisali su:

„Većini roditelja ne treba škola“

„Ideja je dobra, ali bojim se da realizacija nije toliko jednostavna. Što primjerice s onima koji ne bi htjeli to pohađati?“

Možemo se zapitati što je s ostatkom kojima je potrebna škola za roditelje te je li ova "većina" uvjereni i s pravom uvjereni u većinu svojih odgojnih postupanja. Upravo iz razloga što postoje roditelji koji su nezainteresirani za školu za roditelje, ona bi trebala biti obavezna jer su to većinom roditelji koji se ne informiraju u dovoljnoj mjeri o odgoju djece i nisu spremni na stalno učenje i usavršavanje što se iziskuje od kompetentnog roditelja. Ujedno mnogi roditelji ni nisu svjesni da pojedini odgojni postupci utječu loše dijete ili kasnije ponašanje djeteta.

Zanimljiv je odgovor jednog ispitanika koji tvrdi:

„Ne mogu pisana pravila odgajati dijete. Ne moguće je.“

Ne čudi toliko da se roditelji ne slažu s uvođenjem škole za roditelje s obzirom da sami naziv može zvučati odbojno većini roditelja prisjećajući ih na stare školske dane kada su trebali učiti da bi prošli test te odlaziti na predavanja koja ih možda i nisu zanimala. No, koncept škole za roditelje ne bi trebao biti koncipiran jednako i ne bi trebao stvarati roditeljima glavobolje. On može biti organiziran i u obliku tečaja koji se prolazi uz odgovaranje na ona ključna pitanja. Naposljetku, pravi test je život, tj. odgoj u stvarnosti, a škola bi služila kao kvalitetno usmjerenje prema najboljem mogućem ishodu. I sama škola je koncipirana na način da nam usadi temeljno potrebno znanje i usmjeri nas u život nakon koje mi sami potom biramo svoju profesiju. Ali, opet imamo ona temeljna potrebna znanja. Smisao je da roditelji znaju osnove za dobar odgoj djece i neke ključne stvari koje će u konačnici pomoći ne samo djeci, već i roditeljima, ali i lokalnoj zajednici. Primjerice, saznanje o pozitivnom i negativnom potkrjepljenju od iznimne je važnosti za roditelje. Kada roditelj nešto traži od djeteta, a dijete odgovara ignoriranjem ili neispunjavanjem zahtjeva, roditelj će možda, ne znajući što da učini, početi grditi dijete. Ako dijete i dalje ne ispuni

zahtjev te nastane svađa i/ili agresija prema djetetu, nakon koje se roditelj povuče bez daljnjih zahtjeva, djetetova agresivnost će biti negativno potkrijepljena te će dijete nastaviti s takvim ponašanjem ubuduće. Isto tako, roditelj utječe negativno na dijete ukoliko se nastoji i uspije svojim agresivnim ponašanjem izboriti za djetetovu poslušnost. Dijete će isti negativni obrazac ponašanja početi koristiti s drugima, smatrajući kako će mu ono donijeti uspjeh (Obradović, 2014).

Roopnarine i UweJaipaul (2005) prema Jurčević Lozančić i Kunert (2015) objašnjavaju da su uspješni roditelji u stalnom nastojanju da postanu još bolji. Stoga, oni koji prema anketi žele uvesti školu za roditelje, već su na dobrom putu u odgoju svoje djece, a ostali roditelji bi svakako trebali preispitati svoje postupke u odgoju i zapitati se jesu li sve metode koje koriste uistinu dobre. S obzirom da roditelji većinom nisu svjesni posljedica svojih postupaka koje mogu dovesti do ozbiljnih problema kasnije u djetetovom životu, obitelji, ali i zajednici, škola za roditelje ili neki drugi oblik roditeljske pedagoške kompetencije bi svakako trebao biti obavezan. Kako za dobrobit djeteta, tako i za dobrobit cijele zajednice na koju dijete kasnije, ali i trenutno, utječe.

Osim činjenice da bi neki oblik pedagoškog obrazovanja roditelja trebao biti obavezan, činjenica je da se provedbe radionica i edukacija za roditelje koje je moguće održati, organiziraju tek povremeno, a najdjelotvornija su prevencija rizičnog ponašanja i pospješivanja roditeljskih kompetencija (Ljubetić, Mandarić i Zubac, 2010, prema Bileta, 2015).

Dvoje roditelja spominje i nedostatak vremena za takav oblik edukacije:

„Smatram da to nije potrebno i da kroz svojevrсну "školu za roditelje" svatko od nas prolazi kroz život, neovisno o tome kakvo je sam roditeljstvo sam imao. Ukoliko netko ima primjer loših roditelja često želi biti upravo suprotan njima i bude dobar roditelj svojoj djeci. Mislim da se kod lošeg roditeljstva moraju više uključivati socijalne službe i tome stati na kraj, posebice kod vršnjačkog nasilja u školama u nižim razredima gdje se često ne dogodi ništa nakon nasilja. Osim toga, danas smo bombardirani s raznoraznim radionicama za "pravilan" odgoj djece sa svih strana, a obzirom na naše zaposlenje to nerijetko ostavlja jako malo vremena za boravak s djecom u popodnevnim satima nakon škole i vrtića kada je to jedino moguće kroz tjedan.“

„Za takve stvari trebalo bi imati i slobodnog vremena. Ako netko smatra da mu je ista potrebna, onda može i potražiti kakvo savjetovanje za istu“

Nažalost, socijalne službe ne djeluje preventivno već nakon primjetnog neprimjerenog ponašanja koje je već moglo ostaviti ozbiljne posljedice na neko drugo dijete. Upravo iz tog razloga važno je roditelje unaprijed pripremiti na adekvatne metode odgoja djece te ih usmjeriti na česte probleme i nesvjesno loše postupke koji roditelji čine u odgoju djece. Prema gore navedenim komentarima da roditelji nemaju dovoljno vremena, ne stignu na radionice jer moraju brinuti o djeci ili raditi, kada bi škola za roditelje bila obavezna trebalo bi se dobro organizirati vrijeme u koje će se predavanja ili radionice održavati te bi država trebala pritom pomoći i osigurati roditeljima slobodan odlazak s posla u svrhu dobrobiti svakog djeteta te lokalnih zajednica, a osigurati bi se pritom trebalo i čuvanje djece. Iako ostvarivanje takvog koncepta iziskuje puno stvari koje treba uzeti u obzir i ljudi koje treba platiti, naposljetku ukoliko je krajnji cilj zdravog društva ostvaren utoliko ono ne može biti komplicirano u tolikoj mjeri. Primjerice, tako je dobrotvorno darivanje krvi pri kojem se pomaže drugim ljudima, nagrađeno s dva slobodna dana na poslu imajući na umu i nemogućnost obavljanja težeg fizičkog posla nakon istog. Dakle cilj je opet dobrobit svakog sudionika, stoga donošenje zakona kojim bi se opravdao izostanak u svrhu školovanja roditelja za dobrobit čitave zajednice, ne bi trebao predstavljati veliki problem s obzirom na dokazanu učinkovitost radionica za roditelje.

Svakako je zanimljiv odgovor i:

„Ljudi koji imaju problem sa sobom ne bi se pojavili radi okoline i poznanstva u manjoj zajednici. Svi su "savršeni".“

Dakle, iz navedenog odgovora možemo zaključiti da je još uvijek prisutna stigma oko traženja pomoći vezane uz roditeljstvo. Upravo oni roditelji koji se trude biti dovoljno "savršeni" će prisustvovati takvom obliku edukacije, dok će oni ostali misliti da već dovoljno dobro sve znaju, a ne znaju. Nadalje, ovakav problem izbjegao bi se s uvođenjem obaveznog oblika pedagoške edukacije za roditelje.

Također, jedan roditelj iskazuje i financijsku brigu za pohađanje škole za roditelje:

Smatram da je mogućnost pohađanja takve škole privilegija koju si ne može svatko priuštiti i dovela bi do još većih razlika među djecom i roditeljima te mislim da je puno

važnije raditi na usklađivanju privatnog i poslovnog života kao i na podizanju svijesti kod donositelja odluka koliko je sam odgoj važan za stvaranje odgovornih i savjesnih ljudi.

Naravno, s obzirom da bi se odluka o školi za roditelje donijela na državnoj razini u svrhu dobrobiti svih njezinih državljana i državljanke, ona bi trebala biti besplatna. A razlike među djecom u tom pogledu izraženije su sada kada je literatura za roditelje te predavanja, tečajevi i sl. dostupno po osobnom izboru. Nadalje, već postoje dostupni tečajevi i radionice na internetu i u lokalnoj zajednici koje roditelji mogu pohađati, a pritom ih ne trebaju platiti. Postoje naravno i oni koje treba platiti, ali zato bi ono trebalo omogućiti svima. Ljubetić (2007) prema Mikulec (2020) ističe dvostruku važnost i ulogu edukacije za roditelje, a ona se odnosi na ostvarivanje kvalitetne skrbi djeteta putem zadovoljavanja roditeljske potrebe za znanjem, razumijevanjem, informiranjem i savjetovanjem od strane stručnjaka te promocija zakonodavnog, državnog i društvenog sustava vrijednosti i stjecanja znanja. Uvođenjem zakonske obveze temeljne edukacije o roditeljstvu te preuzimanjem inicijative u pravnoj pomoći djetetu, država bi smanjila posljedice koje snosi zbog neodgovarajućeg roditeljstva.

Osim već sada dobro poznatog razloga da odgoj djeteta utječe na njegovu budućnost, obitelj, školu, ali i cijelu lokalnu zajednicu, potreba za uvođenjem obavezne škole za roditelje je od osobite važnosti jer se roditelji na radionice i edukacije koje su namijenjene njima odazivaju u malom broju. Iako brojna istraživanja potvrđuju brojne pozitivne učinke raznih radionica za roditelje te preventivnih programa za rizično ponašanje djece, roditelji se često ne odazovu na njih, te to onemogućava napredak na lokalnoj razini. Tako su u istraživanju Bileta (2015) u kojem se ispituje uloga pedagoga u prevenciji rizičnog ponašanja kod djece i mladih, komentari pedagoga u predškolskim ustanovama da se roditelji ne odazivaju na radionice te kako je problem što je suradnja s roditeljima dobrovoljna, a ne obavezna.

„Roditelje se ne može prisiliti na dolazak, a većinom dolaze samo visoko motivirani roditelji, dok se baš oni "rizični" roditelji ne odazovu.“

Također na pitanje: „Jesu li roditelji spremni na suradnju?“, jedan ispitanik, pedagog osnovne škole, odgovara:

"Pa većina da, ali evo već smo imali iskustva baš ove godine da, nažalost, roditelji kojima bi trebala pomoć i koji su prepoznati kao roditelji koji ne mogu sami samostalno pomoći djetetu, već im treba nekakva druga stručna pomoć, oni se najčešće i ne pojavljuju na takvim roditeljskim sastancima, na individualne razgovore znaju doći, na grupne ne, ali onda jako često i to individualno se zanemaruje od strane roditelja."

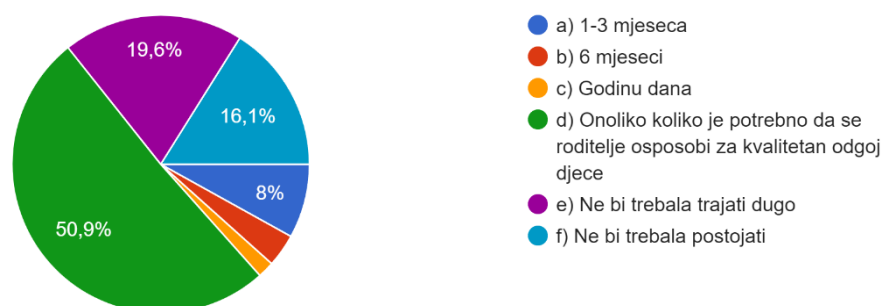
Slične odgovore dali su i ostali ispitanici, a jedan od njih je:

"Da, možda su nam roditelji u tom smislu najslabija karika, makar neću reći da se ne uključuju i uistinu ih uključujemo, ali recimo što se tiče ovih radionica i toga, zapravo je odaziv dosta slab, u popodnevnim satima, jedino tada i možemo, ja znam da je to roditeljima teško jer rade i tako, ali kada radimo radionice s roditeljima što također planiramo na početku školske godine, onda se odazove dosta malo roditelja i ono znaju nekako, ja obično radionice radim kada imaju roditeljski sastanak, nastojim to iskoristiti zapravo, evo ovako, valjda mi to moje iskustvo može sada tu pomoći tako da kad imamo inače roditeljske, kada su roditeljski sastanci onda ja nekako stavim svoju radionicu na početak ili na kraj, pa onda roditelji koji dođu, iskoristim to tako, na taj način nastojim si pomoći u smislu da roditelja bude više, e sad kada bi se njih samo zvalo da dođu na radionice, pitanje je, probali smo to pa je bio jako mali odaziv."

Na pitanje koliko vremena bi trebala trajati škola za roditelje, najviše ispitanika (50,9 %) odgovorilo je "Onoliko koliko je potrebno da se roditelje osposobi za kvalitetan odgoj djece" (Graf 9). Pozitivno je što je prema rezultatima većini roditelja primarna dobrobit djece.

26. Koliko vremena bi trebala trajati škola za roditelje?

112 odgovora

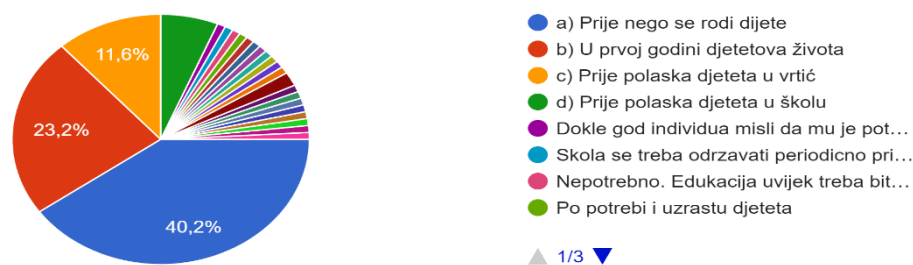

Graf 9. Mišljenja roditelja o vremenu trajanja škole za roditelje

Na pitanje kada bi bilo najbolje pohađati školu za roditelje ili neki drugi oblik edukacije za roditelje, najviše roditelja je odgovorilo prije nego se rodi dijete (40,2 %) (Graf 10).

27. Kada smatrate da bi bilo najbolje pohađati školu za roditelje ili neki drugi oblik edukacije za roditelje? (Zaokružite samo jedan odgovor)

112 odgovora

Graf 10. Mišljenje roditelja o najboljem vremenu pohađanja edukacije za roditelje

Roditelji su svojevrijem mogli dodati svoj odgovor te valja istaknuti dobru upućenost nekih roditelje u odgoj djece odgovorom da bi se edukacija za roditelje trebala pohađati periodično ovisno o razvojnim razdobljima djeteta. Naime, Maleš (1995) prema Jelenić Aćimović (2016) navodi da bi edukacija roditelja trebala biti neophodna i namijenjena za sve roditelje od samih početaka trudnoće pa na dalje kako bi se ostvarilo maksimalno poticanje djetetova rasta, razvoja i potencijala.

Na pitanje jesu li znali da postoje obiteljski centri koji su organizirani u sklopu centra za socijalnu skrb, najviše roditelja odgovara s "Da" (46,4 %), zatim "Ne" (44,6 %) te 8,9 % roditelja odabire odgovor "Jesam, ali ne bih se volio/voljela tamo savjetovati."

U 29. pitanju, roditelji su trebali označiti tvrdnje koje se prema njihovom mišljenju odnose na obiteljski centar. Najviše roditelja (90,2 %) označilo je da obiteljski centar pruža savjetodavnu uslugu koja se odnosi na brak, roditeljstvo, obiteljske i partnerske odnose. Sve od ponuđenog odnosilo se na obiteljski centar te je ostatak ponuđenog označeno sa strane roditelja manje od 50 %, a ponuđeno je bilo: pomaže u razvoju komunikacijskih vještina i nenasilnog rješavanja sukoba među djecom i mladima, pomaže u razvoju socijalizacijskih vještina djece i mladih te razvoju komunikacije i tolerancije u mladenačkim i partnerskim odnosima, potiče i razvija programe rada u zajednici, volonterskog rada i rada udruga koje su potpora roditeljima, obitelji, djeci, mladeži i drugim socijalno osjetljivim skupinama stanovništva, organizira i provodi edukacije posvojitelja, provodi obiteljsku medijaciju te potiče i provodi programske aktivnosti namijenjene edukaciji i promidžbi obiteljskih vrijednosti. Najmanje roditelja (tek 6,3 %) označava da obavlja poslove vezane uz obavljanje djelatnosti dadilje. Iz navedenog možemo zaključiti da roditelji znaju da se obiteljski centar bavi općenitom savjetodavnom uslugom vezanom uz obitelj, ali ne i specifičnostima za kojima se javlja potreba unutar obitelji te koje su vezane uz kvalitetnu i zdravu obitelj.

Posljednje pitanje glasilo je: „Koja se od ponuđenih tvrdnji najviše odnosi na Vaše mišljenje o obiteljskom centru?“

Najviše roditelja (24,1 %) odgovorilo je da bi otišlo tamo jer vjeruje da bi im pružili adekvatnu pomoć, slijedi odgovor u kojem roditelji vjeruju da osnažuju ljude kako bi se povećala njihova kvaliteta i dobrobit života, ali ne bi otišli tamo (16,1 %), zatim 15,2 % roditelja odabire odgovor da ne zna mogu li im se obratiti za bilo koji savjet vezan uz odgoj djece i općenito obitelji ili im se može obratiti samo za teže i ozbiljnije slučajeve u obitelji, 10,7 % se boji da od jednog "običnog" pitanja ne počnu analizirati cijeli odgoj i odnos s djetetom te krenu proučavati obitelj, 9,8 % roditelja sumnja u njihovu stručnost i dragovoljnost, 6,3 % roditelja bi otišlo tamo, ali ne znaju za što im se sve mogu obratiti, 5,4 % njih se boji da ne bi dobilo odgovor koji im treba kao i da nisu sigurni je li savjetovanje potpuno povjerljivo, 4,5 % ih smatra da nisu zainteresirani za uobičajene probleme u obitelji, 1,8 % misli da se ne bi dovoljno

posvetili problemu koji imaju u obitelji te 0,9 % se boji pitati za savjet jer misli da bi smatrali da ne znaju adekvatno odgojiti dijete i da je problem u njima.

S obzirom da je od 112 ispitanika najveći postotak tek 24,1 % na prihvaćanje adekvatne pomoći obiteljskog centra, a ostalih 75,9 % roditelja iskazuje neki oblik nesigurnosti za obiteljski centar, možemo zaključiti da su roditelji nedovoljno upoznati s uslugama obiteljskog centra te da je i dalje prisutna stigma oko traženja pomoći i podrške oko roditeljstva koje nam nije urođeno, a očekuje se da je kvalitetno provođeno. S obzirom da obavezna pedagoška edukacija roditelja nije obavezna, roditelji bi barem trebali biti jako dobro upućeni u to kome se mogu obratiti za pomoć, zašto, u kojim slučajevima te kakve sve usluge mogu dobiti.

ZAKLJUČAK

Tijekom odgoja djeteta roditelji se susreću s raznim problemima i situacijama u kojima im je potrebna pomoć stručnjaka. Međutim, roditelji većinom nisu svjesni da im je pomoć i informativnost potrebna i preventivno, prije nego li se pojavi neki problem kod djeteta, a koji je nastao nekim roditeljevim odgojnim postupcima koji mogu ozbiljno utjecati na djetetovo ponašanje te kasnije i na cijelu lokalnu zajednicu.

Na temelju istraživanja provedenog u ovom radu možemo zaključiti kako se roditelji u manjoj mjeri informiraju sa stručnjacima, a najviše se konzultiraju s rodbinom i poznanicima koji nisu stručnjaci te se izrazito mnogo pri odgoju vode samo svojim instinktom i iskustvom te osrednje odgajanjem prema načinu na koji su njihovi roditelji odgajali njih. Nadalje, roditelji nisu izrazito zainteresirani za razne moguće oblike podrške o odgoju djece te tako nisu ni na jedan oblik podrške pokazali izrazito veliku zainteresiranost s više od 20 posto, dok su na sve ponuđene oblike podrške pokazali izraženu izrazito malu zainteresiranost s 20 i više posto. Iako je većina roditelja putem odgovora pokazala svjesnost o postupanju unutar obitelji i odgovornosti države, tek polovica roditelja smatra da odgoj može utjecati na druge ljude u lokalnoj zajednici. Istovremeno su roditelji izrazito svjesni da odgojem utječu na različite aspekte djetetova života.

Možemo zaključiti da roditelji nisu dovoljno upućeni u mogućnosti informiranja te prema rezultatima istraživanja većina ih smatraju da lokalna zajednica slabo pomaže roditeljima u odgoju njihove djece. S obzirom da je način odgoja iznimno važan za dobrobit djeteta i cijele lokalne zajednice, a načini informiranja roditelja nisu obavezni već samo izborni, lokalna zajednica bi trebala prema suglasnosti države organizirati obaveznu pedagošku edukaciju roditelja. Odgoj djeteta iziskuje vrijeme, trud, zainteresiranost roditelja i informiranost kako bi naposljetku bio ispravan i u skladu s ciljem. U suprotnome, oni roditelji koji ne ulažu trud i vrijeme u svoju djecu ili ga ulažu samo u jednom razdoblju djetetova razvoja morat će se nositi s negativnim ishodom, baš kao i lokalna zajednica.

Kako bi se ostvarila bolja zajednica sa sigurnijim i kvalitetnijim životom djece i odraslih, potrebno je započeti s pojedincem te uvesti obaveznu pedagošku edukaciju za roditelje kako bi roditelji prepoznali svoje greške na vrijeme, naučili postupke dobrog odgoja, uvidjeli što je dobro, a što loše u odgajanju djece te u skladu s time djelovali. Stoga, odgoj se ne tiče samo roditelja, već i cijele lokalne zajednice, ali i

države jer pojedinac u konačnici utječe na sve ljude kojima je okružen. U skladu s time potrebna je puna podrška lokalnih zajednica te osviještenost roditelja, škola, lokalnih zajednica i države o ozbiljnosti posljedica lošeg odgoja. Također, potrebno je ovu temu interdisciplinarno planirati i programirati u inicijalnom obrazovanju učitelja i stručnih suradnika kako bi bili pripremljeni za nove prijedloge i mijenjanje odgojno-obrazovne prakse u tom kontekstu.

LITERATURA

1. BIERMAN, K. L. (2003). Commentary: New Models for School-Based Mental Health Services. *School Psychology Review*, 32(4), 525–529.
2. BILETA, M. (2015). *Uloga pedagoga u prevenciji rizičnih ponašanja kod djece i mladih*. Diplomski rad. Filozofski fakultet: Rijeka
3. CAJNER MRAOVIĆ, I., VUIĆ, A. i KUJUNDŽIĆ, J. (2018). *Diverzija u kaznenopravnom sustavu za maloljetnike u Hrvatskoj – Nacionalno istraživačko izvješće [online]*. Zagreb: Hrabri telefon. Dostupno na: <https://udruga.hrabritelefon.hr/wp-content/uploads/2018/11/Diverzija-u-kaznenopravnom-sustavu-za-maloljetnike-u-Hrvatskoj.pdf> [Pristupljeno: 29. siječnja 2023.]
4. CARTER, S. (2002). The Impact of Parent/Family Involvement of Student Outcomes: An Annotated Bibliography of Research from the Past Decade. *Consortium for Appropriate Dispute Resolution in Special Education (CADRE)*, Eugene, OR.
5. DE COSTER, I., BORODANKOVA, O., PAOLINI, G., et al. (eds.) (2012). *Građanski odgoj i obrazovanje u Europi*. European Education and Culture Executive Agency, Eurydice Publications Office. Dostupno na: <https://data.europa.eu/doi/10.2797/46508> 1. 2. 2023.)
6. HILL, N. E., TAYLOR, L. C. (2004). Parental school involvement and children's academic achievement: Pragmatics and issues. *Current directions in psychological science*, 13(4), 161-164.
7. IVANDIĆ ZIMIĆ, J. (2011). Rizični čimbenici za pojavu ovisnosti o drogama s naglaskom na čimbenike u obiteljskom okruženju, *Kriminologija & socijalna integracija*, 19(1), 65-80.
8. JANKOVIĆ, J. i BAŠIĆ, J. (2001). *Prevenција poremećaja u ponašanju djece i mladih u lokalnoj zajednici*. Zagreb: Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za prevenciju poremećaja u ponašanju djece i mladeži i zaštitu djece s poremećajima u ponašanju

9. JELENIĆ-AĆIMOVIĆ, I. (2016). *Suvremeni programi edukacije roditelja*, diplomski rad, diplomski, Filozofski fakultet, Rijeka.
10. JURČEVIĆ LOZANČIĆ, A. i KUNERT, A. (2015). *Obrazovanje roditelja i roditeljska pedagoška kompetencija, teorijski i praktički izazovi. Metodčki obzori*, 10(22), 39-48.
11. KERESTEŠ, G., HORVAT, M., BIĆANIĆ, D., BELAMARIĆ, I., BRAJKOVIĆ, L. i MIHARIJA, M. (2017). *Formativna evaluacija Programa za podršku roditeljstvu Rastimo zajedno i Rastimo zajedno PLUS Vlade RH i UNICEF-a* [online]. Zagreb: Sirius. Dostupno na: <https://www.rastimozajedno.hr/file/123/> [Pristupljeno: 4. veljače 2023.]
12. KLARIN, M. (2002). *Dimenzije obiteljskih odnosa kao prediktori vršnjačkim odnosima djece školske dobi*. Društvena istraživanja. 4(5), 805-822.
13. KRANŽELIĆ, V. i FERIĆ ŠLEHAN, M. (2008). Kvaliteta školskog okruženja u percepciji roditelja: temelj partnerstva škole-obitelji-zajednice. *Kriminologija & socijalna integracija*, 16(2), 29-45.
14. MAHMUTOVIĆ, A. (2015). *Poremećaji u ponašanju od prevencije do posttretmana*. Završni rad. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, citirano: 26.01.2023., <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:243469>
15. MIKULEC, J. (2020). *Jačanje pedagoških kompetencija roditelja*. Završni rad. Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, citirano: 27.01.2023., <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:372936>
16. MLINAREVIĆ, V i TOMAS, S. (2010). Partnerstvo roditelja i odgojitelja – čimbenik razvoja socijalne kompetencije djeteta, *Magistra ladertina*, 5(1), str. 143-159.
17. NIKČEVIĆ-MILKOVIĆ, A. (2008). Projekt „Škola otvorena roditeljima“ u cilju ostvarenja partnerstva škole i roditelja kao pretpostavka održivog razvoja. U V. Uzelac, L. Vujičić, Ž. Boneta (ur.), *Cjeloživotno učenje za održivi razvoj: zbornik radova*, 3(3), 115-119.
18. OBRADOVIĆ, V. (2014). *Rizično delinkventno kriminalno ponašanje*. Zagreb: Politička kultura
19. PALMANO, P. (2006). *Da, molim. hvala!* Zagreb: Veble commerce.

20. PEĆNIK, N. i DOBROTIĆ, I. (2019). *Usluge podrške roditeljstvu u Hrvatskoj: Potrebe roditelja i postojeći programi*. U V. Puljiz (ur.), *Socijalno-demografska reprodukcija Hrvatske*. Zagreb: Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo (125-152).
21. PERNAR, M. (2010). Roditeljstvo. *Medicina Fluminensis*, 46(3), 255-260.
22. ROSIĆ, V. (2005). *Odgov obitelj škola*. Rijeka: Žagar.
23. SAKOMAN, S. (2002). *Obitelj i prevencija ovisnosti*. Zagreb: SysPrint.

Mrežne stranice

1. Centar „Budi svoj“. Dostupno na: <https://budisvoj.eu/> [Pristupljeno: 4. veljače 2023.]
2. Centar za podršku roditeljstvu „Rastimo zajedno“. Dostupno na: <https://www.rastimozajedno.hr/>. [Pristupljeno: 4. veljače 2023.]
3. Centar za socijalnu skrb Pula – Pola. Dostupno na: <https://www.czsspula.hr/onama/odjel-za-djecu-mlade-i-obiljelj> [Pristupljeno: 4. veljače 2023.]
4. Hrabri telefon. Dostupno na: <https://odrasli.hrabritelefon.hr/> [Pristupljeno: 4. veljače 2023.]
5. Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež Dostupno na: https://www.hkdrustvo.hr/hr/strucna_tijela/17/publikacije/ [Pristupljeno: 4. veljače 2023.]
6. Obiteljski centar Pula. Dostupno na: <https://czss-pazin.hr/oc-pula/programi/> [Pristupljeno: 4. veljače 2023.]
7. Obiteljski zakon. Dostupno na: https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf [Pristupljeno: 13. veljače 2023.]
8. Plavi telefon. Dostupno na: <https://www.plavi-telefon.hr/programi-otvorenavrata.html> [Pristupljeno: 4. veljače 2023.]
9. Roda. Dostupno na: <https://edukacija.roda.hr/riznica-znanja/> [Pristupljeno: 30. siječnja 2012.]

10. Savjetovalište Snaga obitelji. Dostupno na: <https://udruga.hrabritelefon.hr/programi/savjetovaliste-snaga-obitelji/> [Pristupljeno: 4. veljače 2023.]

11. Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/317/Zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-osnovnoj-i-srednjoj-%C5%A1koli> [Pristupljeno: 25. siječnja 2023.]

12. Zakon o socijalnoj skrbi. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_12_157_3289.html [Pristupljeno: 6. veljače 2023.]

Popis grafova

Graf 1: Zadovoljstvo roditelja s dobivenim informacijama

Graf 2: Mišljenje roditelja o pohađanju tečaja oba roditelja

Graf 3: Načini postupanja s djetetom prilikom neprimjerenog ponašanja

Graf 4: Mišljenje roditelja o potrebi fizičkog (tjelesnog) kažnjavanja djece

Graf 5: Roditeljevo korištenje metodama odgoja koje su primjenjivali njihovi roditelji

Graf 6: Zainteresiranost roditelja o načinu dobivanja podrške o odgoju djece

Graf 7: Slaganje roditelja s tvrdnjama o povezanosti obitelji i države

Graf 8: Slaganje roditelja s tvrdnjama o pomoći lokalne zajednice i uvođenju škole za roditelje

Graf 9: Mišljenja roditelja o vremenu trajanja škole za roditelje

Graf 10: Mišljenje roditelja o najboljem vremenu pohađanja edukacije za roditelje

SAŽETAK

Način odgoja djeteta iznimno je važan, ne samo za dijete i obitelj već i za cijelu lokalnu zajednicu na koju pojedinac utječe svojim ponašanjem. Kako bi roditelji kompetentno obavljali svoju ulogu važna je njihova informiranost o odgoju, ali i lokalna zajednica koja bi roditeljima trebala osigurati pedagošku edukaciju, imajući na umu prevenciju poremećaja u ponašanju djece, mladih i kasnije odraslih te dobrobit čitave zajednice.

Cilj ovog istraživanja bio je istražiti mišljenje roditelja o njihovoj informiranosti i načinima odgoja djece u obitelji, o povezanosti obitelji i lokalne zajednice te aktivnostima podrške lokalne zajednice. U tu svrhu kreiran je upitnik koji su ispunjavali roditelji nižih razreda osnovne škole (N=112). Prema dobivenim rezultatima možemo zaključiti kako se roditelji slabo informiraju o odgoju djece sa stručnjacima, a najviše se konzultiraju s rodbinom i poznanicima te se izrazito mnogo pri odgoju vode svojim instinktom i iskustvom. S dobivenim informacijama o odgoju zadovoljni su u osrednjoj mjeri, a njihova je roditeljska kompetencija osrednje zadovoljavajuća. Roditelji su uglavnom upoznati s mogućnostima informiranja o odgoju djece, ali nisu većoj mjeri zainteresirani za iskorištavanje bilo koje dostupne. Iako je većina roditelja putem odgovora pokazala svjesnost o postupanju unutar obitelji i odgovornosti države, tek polovica roditelja smatra da odgoj može utjecati na druge ljude u lokalnoj zajednici. Istovremeno su roditelji u većoj mjeri svjesni da se odgojem utječe na različite aspekte djetetova života kojima se neposredno utječe na lokalnu zajednicu. Nadalje većina roditelja smatra da lokalna zajednica slabo pomaže roditeljima u odgoju njihove djece, što znači da još uvijek nije dovoljno izražena svijest o važnosti ispravnog odgoja za kvalitetnije i sigurnije društvo.

Ključne riječi: stilovi roditeljstva, informiranost roditelja, pedagoška kompetencija roditelja, prevencija poremećaja u ponašanju, obitelj i lokalna zajednica

SUMMARY

The way a child is raised is extremely important, not only for the child and the family but also for the entire local community, which is influenced by the individual's behavior. In order to perform their role competently, it is important for parents to be informed about upbringing, as well as the fact that the local community should provide parents with pedagogical education, bearing in mind the prevention of behavioral disorders in children, young people, and later adults, and the well-being of the entire community.

The purpose of this research was to investigate how much and where are parents informing about raising children, their level of satisfaction with the information received, the current level of parents' pedagogical competencies, the viewpoint and familiarity with the available ways of acquiring pedagogical competencies in the local community, and parents' awareness of the dependence of the family and the local community. For this purpose, a questionnaire was created and filled out by parents of lower elementary school pupils (N=112). According to the obtained results, we can conclude that parents are poorly informed with experts about raising children, mostly they consult with relatives and acquaintances, and are very much guided by their instinct and experience when raising children. They are moderately satisfied with the received information about upbringing, and according to the received answers, we can conclude that their parental competence is moderately satisfying. Parents are mainly familiar with the possibilities of gaining information about raising children, but they are not particularly interested in taking advantage of any available. Although the majority of parents through their responses showed awareness of behavior within the family and the responsibility of the state, only half of the parents believe that upbringing can affect other people in the local community. At the same time, parents are extremely aware that education affects various aspects of the child's life, which directly affects the local community. Furthermore, most parents believe that the local community does little to help parents raise their children, which means that there is still not enough awareness of the importance of proper education for better quality and safer society.

Keywords: parenting styles, parents' information, pedagogical competence of parents, prevention of behavioral disorders, family and local community